

ज्ञानकोश

मासिक चालू घडामोडी (महाराष्ट्र राज्य)

MPSC, आणि सरळ सेवा भरतीसाठी
ZP, आदिवासी विभाग, राज्य उत्पादन शुल्क, WRD आणि इतर स्पर्धा
परीक्षांसाठी उपयुक्त

106 वी घटनादुरुस्ती कायदा:
महिला आरक्षण विधेयक

2024 मध्ये महागाई जास्त राहिल

लेक लाडकी योजना

राष्ट्रीय कुटुंब आरोग्य सर्वेक्षण

प्रधानमंत्री गरीब कल्याण अन्न योजना (PMGKAY)

आदित्य-L1 ने सोलर प्लेअर्सची पहिली झलक टिपली

महाराष्ट्रामध्ये हवेची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी नवीन उपक्रम घेतले

भारत-श्रीलंका 'मित्र शक्ति' सुरू

छत्रपती शिवाजी महाराज टर्मिनस (CSMT) चा पुनर्विकास

अडवाणींनी 26 व्यांदा विश्वविजेतेपद पटकावले

महाराष्ट्र राज्य बातम्या

CPCB ने महाराष्ट्रातील 105 पैकी 45 साखर युनिट बंद करण्याचे आदेश दिले आहेत

बातम्यांमध्ये:

- राज्यातील साखर उत्पादकांना मोठा झटका देताना केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने (CPCB) पर्यावरण संरक्षण कायद्याचे उल्लंघन केल्याबद्दल महाराष्ट्रातील 45 सहकारी साखर कारखाने बंद करण्याचे आदेश दिले आहेत.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने (MPCB) पर्यावरण संरक्षण कायद्याच्या कलम 5 अन्वये पालन न करणाऱ्या साखर उद्योगांना बंद करण्याचे निर्देश जारी केले आहेत.
- हे ऑनलाइन कंटिन्युअस एमिशन/एफ्लुएंट मॉनिटरिंग सिस्टीम्स (OCES) ची स्थापना न केल्यामुळे/नॉन-कनेक्टिव्हिटीमुळे किंवा CPCB द्वारे केलेल्या तपासणी दरम्यान आढळलेल्या अधिसूचित मानकांचे/अन्य त्रुटींचे पालन न केल्यामुळे केले गेले.

CEMS म्हणजे काय?

- सतत उत्सर्जन निरीक्षण प्रणाली (CEMS) ही एक वास्तविक वेळ हवा आणि जल प्रदूषण निरीक्षण प्रणाली आहे.
- ही एक प्रणाली आहे ज्यामध्ये सॅम्पलिंग, कंडिशनिंग आणि विश्लेषणात्मक घटक आणि सॉफ्टवेअर समाविष्ट आहे जे हवा आणि पाण्याच्या प्रातिनिधिक नमुन्यांचे विश्लेषण करून थेट, वास्तविक वेळेत, सतत प्रदूषणाचे मोजमाप प्रदान करण्यासाठी डिझाइन केलेले आहे.
- प्रदूषण निरीक्षण, नियंत्रण आणि अहवाल देण्यासाठी हे एक महत्त्वाचे साधन आहे.
- प्रणाली डेटा अचूकता, उच्च देखरेख वारंवारता, किमान मॅन्युअल हस्तक्षेप, मजबूत नियामक देखरेख आणि प्रदूषण नियंत्रण व्यवस्था मजबूत करण्यासाठी चांगली पारदर्शकता सुनिश्चित करते.

अयोध्या मंदिरात रामाची मूर्ती बसवणार

बातम्यांमध्ये: अयोध्या मंदिरात 22 जानेवारीला रामाची मूर्ती बसवणार: मोहन भागवत

- आरएसएस प्रमुख मोहन भागवत यांनी सांगितले की, 22 जानेवारी रोजी अयोध्या मंदिरात रामाची मूर्ती बसवण्यात येणार आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- ते पुढे म्हणाले की त्या दिवशी, भारतीय उत्सव साजरा करण्यासाठी देशभरातील मंदिरांमध्ये कार्यक्रम आयोजित करू शकतात.

- आपल्या समस्यांवर मात करण्यासाठी जग आज भारताकडे पाहत आहे, असेही भागवत म्हणाले.

ऑक्टोबरमध्ये दशकातील तिसऱ्या क्रमांकाचे सर्वोच्च तापमान आहे

संदर्भ:

- शनिवारी मुंबईचे दिवसाचे सर्वाधिक तापमान 37.4 अंशांवर होते, जे गेल्या दशकातील तिसरे-उच्च ऑक्टोबरचे दिवसाचे तापमान आहे.
- 2018 मध्ये, ऑक्टोबरचे सर्वोच्च तापमान 29 ऑक्टोबर रोजी 38 अंशांवर पोहोचले होते, तर 2015 मध्ये, दिवसाचे तापमान 17 ऑक्टोबर रोजी 38.6 अंशांवर पोहोचले होते.
- हवामान अधिकाऱ्यांनी या तापमान वाढीचे श्रेय समुद्रातील वाऱ्याला उशीर आणि अरबी समुद्रात तयार झालेल्या तेज चक्रीवादळाच्या प्रभावामुळे दिले, ज्यामुळे समुद्रातील वारे सुरू होण्यास उशीर झाला.

GRP महिलांसाठी सुरक्षा अॅप सुरू करणार आहे

बातम्यांमध्ये:

- गव्हर्नमेंट रेल्वे पोलिस (GRP) ने कोटो कम्युनिटी नावाच्या महिला अॅपशी करार केला आहे, त्यांना अॅपवरील सहकारी महिला प्रवाशांच्या इकोसिस्टममधील सुरक्षा समस्या आणि अनुभवांवर त्यांचे मत व्यक्त करण्यास उद्युक्त केले आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- महिलांना चेन स्नॅचिंग, छेडछाड किंवा छेडछाड अशा घटनांचा अनुभव येतो;
- त्यांना सुरक्षित जागा उपलब्ध करून देण्यासाठी आणि त्यांची सुरक्षा मजबूत करण्यासाठी, GRP महिलांसाठी कोटो समुदाय नावाचे अॅप लॉन्च करेल.
- खाकीतील 'सखी' नावाच्या या कार्यक्रमाचा उद्देश शहरातील महिलांना रेल्वे पोलीस महिला कर्मचाऱ्यांना त्यांच्या 'सखी' (मित्र) समजण्यासाठी आणणे आणि त्यांच्या सुरक्षेची चिंता आणि लोकल ट्रेनमधून प्रवास करताना त्यांना येणारे कटू अनुभव व्यक्त करणे हा आहे.

APAAR आयडी संमती फॉर्म म्हणून संबंधित पालकांना विद्यार्थ्यांची वैयक्तिक माहिती आवश्यक आहे

बातम्यांमध्ये:

- नवीन ऑटोमेटेड परमनंट अॅकॅडमिक अकाउंट रजिस्ट्री (APAAR) विद्यार्थी ओळख प्रणालीच्या संमती फॉर्मबद्दल पालकांनी चिंता व्यक्त केली आहे कारण ती विनंती करते की पालकांनी विद्यार्थ्यांच्या नाव, पत्ता, वय, जन्मतारीख, लिंग आणि यासह वैयक्तिक माहितीमध्ये शैक्षणिक संस्था आणि भर्ती संस्थांना प्रवेश द्यावा.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- APAAR आयडी तयार करण्यासाठी शाळांनी पालकांची संमती घ्यावी असे राज्याने अनिवार्य केले आहे.
- युनिक स्टुडंट आयडेंटिटी सिस्टीम हा केंद्र सरकारच्या महत्वाकांक्षी "एक राष्ट्रीय, एक विद्यार्थी" प्रकल्पाचा भाग आहे.
हे आयडी विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक प्रगती, यश आणि वैयक्तिक तपशील ट्रॅक करण्यासाठी डिझाइन केलेले आहेत.

शहराचा AQI 'मध्यम' आहे, 23 पैकी 7 स्थानकांची नोंद 'खराब' आहे

बातम्यांमध्ये: शहरातील बहुतेक हवेच्या गुणवत्तेचे निरीक्षण केंद्रांनी 'मध्यम' वायू प्रदूषण पातळी नोंदवणे सुरू ठेवले आणि 23 पैकी सात ठिकाणी 'खराब' हवा अनुभवली.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- 101 आणि 200 मधील AQI पातळी 'मध्यम' श्रेणीत येते आणि 201-300 पर्यंत 'खराब' म्हणून वर्गीकृत आहे.
- पर्यावरणवादी आणि हवामान शास्त्रज्ञांनी हवेच्या गुणवत्तेच्या पातळीतील घसरणीचे श्रेय यावर्षी मान्सूनच्या सुरुवातीस माघार घेणे आणि प्रदूषकांच्या विखुरण्यासाठी आवश्यक असलेला वाऱ्याचा कमी वेग, वाहनांचे एक्झॉस्ट उत्सर्जन आणि रस्त्यावरील धुळीचे पुनरुत्थान तसेच संपूर्ण शहरात मोठ्या प्रमाणावर बांधकामाच्या स्वरूपात मानववंशीय क्रियाकलाप यासारख्या नैसर्गिक घटकांना दिले आहे.

विचार करा:

AQI बदल वाचा

दुष्काळाचे मूल्यांकन करण्यासाठी MahaMADAT अॅप

बातम्यांमध्ये: दुष्काळाचे मूल्यांकन करण्यासाठी महामदत अॅप सदोष: भाजप आमदार गोरे

महत्त्वाचे मुद्दे:

- महाराष्ट्र मॉनिटरिंग आणि अॅसेसमेंट ऑफ डॉर्ट युजिंग अॅडव्हान्स्ड टेक्नॉलॉजी (MahaMADAT) द्वारे दुष्काळाचे मूल्यांकन केले जाते.
- राज्य सरकारने नॅशनल रिमोट सेन्सिंग सेंटर, हैदराबाद आणि महाराष्ट्र रिमोट सेन्सिंग ॲप्लिकेशन सेंटर यांच्या संयुक्त विद्यमाने विकसित केलेले हे रिमोट सेन्सिंग ॲप्लिकेशन आहे.
- राज्य सरकारने महाराष्ट्रातील 42 तालुक्यांमध्ये 'ग्राउंड टुथ' राबवून त्यांना ट्रिगर 2 दुष्काळ जाहीर करण्यास सांगितले होते.

महामदत बदल:

- MahaMADAT हे महाराष्ट्र रिमोट सेन्सिंग ॲप्लिकेशन सेंटर (MRSAC) द्वारे विकसित केलेले वेब-आधारित जिओ-पोर्टल आहे.
- महाराष्ट्रातील कृषी दुष्काळाचे रिअल-टाइम देखरेख आणि मूल्यांकन प्रदान करणे हे उद्दिष्ट आहे.

- दुष्काळाचे नकाशे आणि इतर उत्पादने तयार करण्यासाठी पोर्टल रिमोट सेन्सिंग डेटा, हवामान डेटा आणि कृषी डेटासह विविध डेटा स्रोतांचा वापर करते ज्याचा वापर शेतकरी, सरकारी अधिकारी आणि इतर भागधारकांना दुष्काळ व्यवस्थापनाविषयी माहितीपूर्ण निर्णय घेण्यासाठी करता येतो.

नेरुळच्या मुलाने एशियन पिरॅमिक्स क्युबिंगचा विक्रम मोडला

बातम्यांमध्ये: नेरुळच्या 11 वर्षीय मुलाने एशियन पिरॅमिक्स क्युबिंगचा विक्रम मोडला

- नवी मुंबईतील 11 वर्षीय इमाद सोहेल अजानी हा 1.02 सेकंदांच्या वेळेसह पिरॅमिक्स क्यूब काढणारा पहिला आशियाई विक्रम धारक ठरला आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- 0.75 सेकंदांचा विश्वविक्रम मोडण्याचे त्याचे लक्ष्य आहे.
- आशियाई पिरॅमिक्स हे 4-बाजूचे कोडे आहे जे पिरॅमिक्ससारखे आहे, परंतु भिन्न आकार आणि यंत्रणा आहे.
- आशियाई पिरॅमिक्सला चिनी पिरॅमिक्स, जपानी पिरॅमिक्स किंवा कोरियन पिरॅमिक्स असेही म्हणतात.
- आशियाई पिरॅमिक्स चार थरांनी बनलेला आहे, प्रत्येक थरात चार त्रिकोणी तुकडे आहेत.
- सर्व तुकडे एकाच स्थितीत, प्रत्येक बाजूला समान रंग येईपर्यंत थर वळवणे आणि फिरवणे हे कोड्याचेध्येय आहे.

रत्नागिरीत सापडल्या एलिफंटापेक्षा जुन्या मंदिराच्या लेण्या

बातम्यांमध्ये: रत्नागिरीत सापडल्या एलिफंटापेक्षा जुन्या मंदिराच्या लेण्या

- प्राचीन भारतीय इतिहासाचे प्राध्यापक आणि त्यांच्या संशोधकांच्या चमूने रत्नागिरीच्या राजापूरजवळील जंगली भागात दोन खडक कापलेल्या शैव मंदिराच्या गुहा सापडल्या आहेत.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- राजापूर शहरापासून सुमारे 8 किमी अंतरावर शैव पंथाच्या या दगडी गुहा आहेत.
- अशाच प्रकारच्या शैव गुहांचा समूह यापूर्वी दक्षिण गोव्यातील काझुले भागात सापडला होता.
- मोनोलिथिक-कट लॅटराइट गुहा मंदिर 5व्या किंवा 6व्या शतकाच्या आसपास कधीतरी तयार केले गेले आणि ते एलिफंटा लेण्यापेक्षाही जुने आहेत.

एलिफंटा लेणी बदल:

- एलिफंटा लेणी हे मुख्यतः हिंदू देव शिव यांना समर्पित असलेल्या रॉक-कट गुहा मंदिरांचा संग्रह आहे.

- ते एलिफंटा बेटावर (ज्याला घारापुरीचे बेट असेही म्हणतात), मुंबई, महाराष्ट्र, भारताच्या किनाऱ्याजवळ अरबी समुद्रात आहेत.
- पाचव्या ते आठव्या शतकादरम्यान लेणी कोरण्यात आल्याचे मानले जाते
- लेणी दोन गटांमध्ये विभागली आहेत: पश्चिम गट (लेणी 1-5) आणि पूर्व गट (लेणी 6-7).
- दोन गटांपैकी पश्चिम गट हा सर्वात महत्त्वाचा आहे आणि त्यात शिवाच्या प्रसिद्ध त्रिमूर्ती शिल्पासह सर्वात प्रभावी शिल्पे आहेत.

PCMC ने सर्वोत्कृष्ट नॉन-मोटोराइज्ड ट्रान्सपोर्ट सिस्टीम असणारे शहर हा पुरस्कार जिंकला

बातम्यांमध्ये: PCMC ला शहरी मंत्रालयाचा पुरस्कार

- पिंपरी चिंचवड महानगरपालिकेला (PCMC) गृहनिर्माण आणि नागरी व्यवहार मंत्रालयाने आयोजित केलेल्या अर्बन मोबिलिटी इंडिया कॉन्फरन्स 2023 मध्ये 'द सिटी विथ द बेस्ट नॉन-मोटोराइज्ड ट्रान्सपोर्ट सिस्टीम' हा पुरस्कार मिळाला आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- हा कार्यक्रम दिल्लीत आयोजित करण्यात आला होता जिथे नागरी संस्थेला नॉन-मोटोराइज्ड (NMT) अनुकूल पिंपळे सौदागर शेजारच्या प्रकल्पासाठी पुरस्कार देण्यात आला.

अर्बन मोबिलिटी इंडिया कॉन्फरन्स 2023 बद्दल:

- अर्बन मोबिलिटी इंडिया कॉन्फरन्स (UMI) हा वार्षिक कार्यक्रम आहे जो भारतातील शहरी वाहतुकीच्या भविष्यावर चर्चा करण्यासाठी आणि सहकार्य करण्यासाठी जगभरातील धोरणकर्ते, अभ्यासक आणि तज्ञांना एकत्र आणतो.
- 2023 UMI परिषद नवी दिल्ली येथे 27-29 ऑक्टोबर 2023 दरम्यान आयोजित करण्यात आली होती.
- अर्बन मोबिलिटी इंडिया कॉन्फरन्स 2023 ची थीम "एकात्मिक आणि लवचिक शहरी वाहतूक" होती.

राज्याला दुष्काळमुक्त करण्याची महाराष्ट्र सरकारची योजना आहे

बातम्यांमध्ये: महाराष्ट्र दुष्काळमुक्त करण्यासाठी फडणवीस यांनी नदीजोड प्रकल्पांना गती देण्यासाठी पंतप्रधानांची मदत घेतली

- उपमुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी महाराष्ट्र दुष्काळमुक्त करण्यासाठी महत्त्वाकांक्षी नदीजोड जलप्रकल्पांना गती देण्यासाठी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांची मदत मागितली.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- मोदींच्या अहमदनगर दौऱ्यात फडणवीस यांनी महाराष्ट्रातील काही भागांतील दुष्काळाचा मुद्दा उपस्थित केला.

- जवळपास 50 टक्के महाराष्ट्र दुष्काळग्रस्त आहे.
- राज्य सरकार ज्या दोन महाप्रकल्पांवर काम करत आहे त्याविषयी माहिती देताना फडणवीस म्हणाले, "कोकण नदीचे पाणी गोदावरी खोऱ्यात वळवण्याचा एक प्रकल्प आहे. हे पाणी मराठवाडा आणि उत्तर महाराष्ट्रातील दुष्काळावर मात करण्यास मदत करू शकते," ते म्हणाले.

ठाणे 'स्वच्छता शिल्डसाठी सर्वोत्कृष्ट स्टेशन'

बातम्यांमध्ये: ठाणे 'स्वच्छता शिल्डसाठी सर्वोत्तम स्थानक'

- मध्य रेल्वेच्या (CR) मुंबई विभागातील सर्वाधिक गर्दीच्या रेल्वे स्थानकांपैकी एक असलेल्या ठाण्याने 'स्वच्छतेसाठी सर्वोत्तम स्थानक' हा किताब पटकावला आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- दररोज सुमारे सहा लाख प्रवाशांची ये-जा करणाऱ्या स्थानकाची 2022 मधील उपनगरीय श्रेणी 1 ते 4 श्रेणीतील 'स्वच्छता शिल्डसाठी सर्वोत्कृष्ट स्टेशन'साठी निवड करण्यात आली आहे.

मध्य रेल्वे (CR) लवचिक कामाचे तास लागू करेल

संदर्भ:

- मध्य रेल्वे (CR) मुंबई विभागातील आपल्या कर्मचाऱ्यांसाठी लवचिक कामाचे तास लागू करेल.
- यामुळे असा उपक्रम सुरू करणारी सीआर ही पहिली केंद्र सरकारची संस्था ठरली आहे.
- यामुळे कर्मचाऱ्यांना त्यांच्या निवासस्थानापासून सीएसएमटीपर्यंत ट्रेने प्रवास करण्यासाठी पीक अवर्स टाळण्याचा फायदा होईल

थॅलिअम चा हत्यार म्हणून वापर

संदर्भ

- महाराष्ट्रातील गडचिरोली जिल्ह्यातील महागाव गावात, दोन महिलांनी कथितरित्या कुटुंबातील पाच सदस्यांना थॅलियमच्या स्वरूपात विष देऊन ठार मारले.

थॅलिअम बद्दल

- हा अणुक्रमांक 81 असलेला एक रासायनिक घटक आहे, ज्याचा शोध 1861 मध्ये सर विल्यम क्रोक्स यांनी लावला होता.
- हा एक मऊ, जड, लवचिक धातू आहे.
- थॅलियम हे चवहीन आणि गंधहीन आहे आणि ते शोधण्यास कठीण विष म्हणून खुनी वापरतात.
- देखावा: एक मऊ, चांदीसारखा पांढरा धातू जो सहजपणे कलंकित होतो.

स्रोत:

- हे पृथ्वीच्या कवचामध्ये ट्रेस प्रमाणात आढळते.
- हे अनेक धातूंमध्ये आढळते. यापैकी एक म्हणजे पायराइट्स, ज्याचा वापर सल्फ्यूरिक ऍसिड तयार करण्यासाठी केला जातो. काही थॅलियम पायराइट्सपासून मिळवले जाते, परंतु ते मुख्यतः तांबे,

जस्त आणि शिसे शुद्धीकरणाचे उप-उत्पादन म्हणून प्राप्त केले जाते.

थॅलियमचे उपयोग

- थॅलियमचा वापर त्याच्या विषारी स्वभावामुळे प्रतिबंधित आहे.
- थॅलियम सल्फेट, एकेकाळी उंदीर मारणारा, आता अनेक विकसित राष्ट्रांमध्ये घरगुती वापरासाठी बंदी आहे.
- फोटोइलेक्ट्रिक सेल्समुळे याचा वापर इलेक्ट्रॉनिक्स उद्योगात होतो.
- थॅलियम ऑक्साईडचा वापर उच्च-अपवर्तन ग्लास आणि कमी-वितळणारा काच तयार करण्यासाठी केला जातो.
- हे कमी तापमानाचे थर्मामीटर आणि अनुकरण दागिन्यांच्या निर्मितीमध्ये देखील वापरले जाते.

आरोग्यास धोके:

थॅलियम मज्जासंस्थेला हानी पोहोचवू शकते ज्यामुळे डोकेदुखी, अशक्तपणा आणि चिडचिड होऊ शकते. वारंवार एक्सपोजरमुळे हादरे, भ्रम, कोमा आणि मृत्यू होऊ शकतो.

यूजीसीने नवीन धोरणाचा मसुदा जाहीर केला आहे

बातम्यांमध्ये:

- देशभरातील उच्च शिक्षण संस्थांना अभ्यासक्रम, फी संरचना, फी परतावा धोरण, वसतिगृह सुविधा, शिष्यवृत्ती, रॅकिंग, रेटिंग श्रेणी यासारखी माहिती वेबसाइटवर प्रकाशित करावी लागेल, यूजीसीने नवीन धोरणाच्या मसुद्यात जाहीर केले आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- यूजीसीच्या 572व्या बैठकीत किमान अनिवार्य प्रकटीकरणाच्या मसुद्याला मंजुरी देण्यात आली.
- हा मसुदा हरकती सूचनांसाठी खुला करण्यात आला असून त्यासाठी 15 नोव्हेंबरची मुदत देण्यात आल्याचे स्पष्ट करण्यात आले आहे.
- राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 अंतर्गत, उच्च शिक्षण संस्थांच्या कार्यक्षम आणि पारदर्शक कामासाठी तंत्रज्ञानाचा प्रभावी वापर, माहितीचे पारदर्शक प्रकटीकरण यावर भर देण्यात आला आहे.
- मात्र, उच्च शिक्षण संस्थांच्या संकेतस्थळे अद्ययावत नसून त्यावर किमान माहिती उपलब्ध नसल्याचे दिसून आले आहे.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 बदल:

महत्त्वाचे मुद्दे:

- राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 (NEP 2020) ही भारतातील शिक्षणासाठी एक व्यापक चौकट आहे.
- 29 जुलै 2020 रोजी केंद्रीय मंत्रिमंडळाने यास मान्यता दिली आणि पूर्वीचे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण, 1986 ची जागा घेतली.

- NEP 2020 चे उद्दिष्ट भारताच्या शिक्षण व्यवस्थेला जागतिक दर्जाच्या व्यवस्थेत रूपांतरित करणे आहे ज्याचे मूळ भारतीय नैतिकता आणि मूल्ये आहेत.
- हे प्रवेश, समानता, गुणवत्ता, परवडणारी क्षमता आणि जबाबदारी या पाच मार्गदर्शक स्तंभांवर आधारित आहे.
- NEP 2020 ने भारताच्या शिक्षण व्यवस्थेत अनेक महत्त्वाचे बदल केले आहेत, यासह:

1. शालेय शिक्षणाची रचना 10+2 वरून 5+3+3+4 पर्यंत बदलणे, लवकर बालपण काळजी आणि शिक्षण (ECCE) आणि मूलभूत साक्षरता आणि संख्या यावर लक्ष केंद्रित करणे.
2. एक लवचिक अभ्यासक्रम सादर करत आहे जो विद्यार्थ्यांना प्रवाहांमधून विषय निवडू देतो आणि शिकण्याच्या अनेक मार्गांचा पाठपुरावा करू देतो.
3. बहुभाषिकता आणि भारतीय भाषांना प्रोत्साहन देणे.
4. व्यावसायिक शिक्षण आणि कौशल्य विकासावर भर देणे.
5. शिक्षक शिक्षण आणि व्यावसायिक विकास मजबूत करणे.
6. शिक्षणातील संशोधन आणि नवोपक्रमाची गुणवत्ता सुधारणे.

गोंदिया जिल्ह्यातील धरणे आणि तलावांवर 50 हून अधिक प्रजातींचे स्थलांतरित पक्षी

बातम्यांमध्ये:

- गोंदिया जिल्ह्यातील धरणे आणि तलावांवर 50 हून अधिक प्रजातींच्या स्थलांतरित पक्ष्यांचा चार महिने मुक्काम
- वाढत्या थंडीमुळे गोंदिया जिल्ह्यात स्थलांतरित पक्ष्यांचे आगमन सुरू झाले आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- त्यामुळे पक्षीप्रेमींचा उत्साह वाढू लागला असून धरणे व तलावांचे सौंदर्य वाढू लागले आहे.
- अनुकूल वातावरण आणि हव्या त्या अन्नाची उपलब्धता लक्षात घेऊन हे पक्षी प्रवास करतात.
- नोव्हेंबर, डिसेंबर आणि जानेवारी महिन्यात स्थलांतरित पक्षी हजारो किलोमीटरचा प्रवास करून येथे येतात, तर वसंत पंचमीपासून त्यांचा परतीचा प्रवास सुरू होतो.
- स्थलांतरित पक्ष्यांमध्ये ग्रेलॉक हंस, कॉमन पोचाई, रेड क्रेस्टेड पोचाई, मलाई, गार्गनी, आर्क्टिक टर्न, सायबेरियन स्टॉक, ब्लॉक-टेलोड गॉडविट इत्यादींचा समावेश होतो.

तुम्हाला माहित आहे का?

गोंदिया जिल्हा तलावांचा जिल्हा म्हणून ओळखला जातो.

पीक प्रात्यक्षिक योजनेबद्दल:

महत्त्वाचे मुद्दे

- पीक प्रात्यक्षिक योजना हा एक कार्यक्रम आहे जो शेतकऱ्यांना त्यांच्या स्वतःच्या शेतात नवीन कृषी तंत्रज्ञान पाहण्याची आणि जाणून घेण्याची संधी देतो.
- हे शेतकऱ्यांच्या शेतात प्रात्यक्षिक प्लॉट उभारून केले जाते, जेथे नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर पिके वाढवण्यासाठी केला जातो.
- पीक प्रात्यक्षिक योजना सामान्यतः सरकारी संस्था, कृषी संशोधन संस्था आणि गैर-सरकारी संस्था (NGO) द्वारे राबविण्यात येतात.
- **या योजनांच्या उद्दिष्टांमध्ये हे समाविष्ट आहे:**
 1. शेतकऱ्यांना नवीन आणि सुधारित कृषी तंत्रज्ञानाची ओळख करून देणे
 2. हे तंत्रज्ञान वापरण्याचे फायदे दर्शविण्यासाठी
 3. या तंत्रज्ञानाचा वापर करण्याचा अनुभव शेतकऱ्यांना उपलब्ध करून देणे
 4. शेतकऱ्यांना स्वतःच्या शेतात या तंत्रज्ञानाचा अवलंब करण्यास प्रोत्साहित करणे

सर्व व्यावसायिक आणि खाजगी इमारतींमध्ये 'हिरकणी कक्ष' अनिवार्य करण्यात आला आहे

बातम्यांमध्ये: राज्याच्या नगरविकास विभागाने सर्व नवीन व्यावसायिक, शैक्षणिक, व्यापारी, विधानसभा, सार्वजनिक, निमसार्वजनिक आणि संस्थात्मक इमारतींना 'हिरकणी काक्ष' असणे अनिवार्य करण्याची योजना आखली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- हे स्तनदा माता आणि सहा वर्षांपर्यंत मुले असलेल्या मातांसाठी एक खोली आहे.
- 17 व्या शतकातील रायगड येथील 'हिरकणी' या दुधाच्या दासीवरून हिरकणी कक्ष हे नाव पडले.
- महाराष्ट्र विधानसभेत अशा प्रकारची पहिली स्थापना करण्यात आली, जेव्हा राष्ट्रवादीच्या आमदार सरोज अहिरे आपल्या मुलासह नागपुरातील हिवाळी अधिवेशनात सहभागी होण्यासाठी आल्या होत्या.

- तिला पाहून विधानसभेत हिरकणी कक्ष उभारण्याची मोठी मागणी झाली.

'अजात' समाज

बातम्यांमध्ये:

- सध्या सुरू असलेल्या मराठा आरक्षण आंदोलनाच्या पार्श्वभूमीवर जिल्हातील 'अजात' समाजाचा इतिहास चर्चेत आला आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- मंगरूळ दस्तगीर गावातील एक समाज 'अजात' म्हणून ओळखला जातो, ज्यांच्या जातीचा जन्म, मृत्यू, शाळा, शेती अशा कोणत्याही प्रमाणपत्रात उल्लेख नाही.
- मात्र, या 'अजात' समाजाने जातीच्या नावावर संघर्ष केला आहे.

अजात समुदायाबद्दल:

- अजात समाज हा भारताच्या महाराष्ट्र राज्यातील एक आदिवासी समुदाय आहे.
- त्यांना आदिवासी किंवा वनवासी असेही म्हणतात, ज्याचा अर्थ "मूळ रहिवासी" किंवा "वनवासी" असा होतो.
- 2 दशलक्ष लोकसंख्येसह अजात हा महाराष्ट्रातील सर्वात मोठा आदिवासी समुदाय आहे.
- अजात हे अर्ध-भटके समुदाय आहेत आणि ते परंपरेने शिकार, गोळा करणे आणि त्यांच्या उपजीविकेसाठी शेतीवर अवलंबून असतात.

युवा आमदारांना वेल्स विद्यापीठाचे निमंत्रण

बातम्यांमध्ये: राज्यातील विविध पक्षांच्या युवा आमदारांना वेल्स विद्यापीठात निमंत्रण

- देशातील एका राष्ट्रीय इंग्रजी वृत्तपत्राच्या सौजन्याने युवा आमदारांसाठी वेल्स दौरा 19 ते 25 नोव्हेंबर दरम्यान आयोजित करण्यात आला आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- वेल्ससारख्या प्रतिष्ठित विद्यापीठातून निमंत्रण मिळणे हा सन्मान आहे.
- गेल्या वर्षी आपल्या स्थापनेला दोनशे वर्षे पूर्ण करणाऱ्या इंग्लंडच्या वेल्स विद्यापीठाने सुशासन आणि सार्वजनिक धोरण या विषयावर कार्यशाळा आयोजित केली आहे.
- विविध जागतिक आव्हानांना तोंड देण्यासाठी मूल्य-आधारित आणि शाश्वत नेतृत्व विकसित करण्याच्या उद्देशाने उपक्रमाची रचना करण्यात आली आहे.

राज्य मंत्रिमंडळाने महाराष्ट्रातील 40 तालुक्यांमध्ये दुष्काळ जाहीर केला

बातम्यांमध्ये: राज्य मंत्रिमंडळाने महाराष्ट्रातील 40 तालुक्यांमध्ये दुष्काळ जाहीर केला

महत्त्वाचे मुद्दे:

- MH CM आणि उपमुख्यमंत्री यांनी मदत आणि पुनर्वसन मंत्र्यांच्या अध्यक्षतेखालील मंत्रिमंडळ उपसमितीला अपुऱ्या पावसाचा सामना करत असलेल्या उर्वरित

Maharashtra ka mahapack

Live classes, Test series
Recorded videos, E-books

MPSC (राज्यसेवा) MPSC (संयुक्त) महाराष्ट्र पोलीस
तलाठी, वनरक्षक, कृषी विभाग महानगर पालिका नगर
परिषद, जिल्हा परिषद, SSC & ALL OTHER STATE
EXAM

तालुक्यांतील दुष्काळसदृश परिस्थितीचे त्वरीत मुल्यांकन करून जाहीर करण्याचे निर्देश दिले आहेत.

- 2016 च्या दुष्काळ व्यवस्थापन संहितेत नमूद केलेल्या अनिवार्य आणि प्रभावी निर्देशांकांचा विचार करून मदत आणि पुनर्वसन विभागाने मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत महत्त्वपूर्ण डेटा सादर केला.
- यावर्षी महाराष्ट्रात 13.4 टक्के पावसाची लक्षणीय घट झाली आहे.

मनरेगाच्या कामांवर 'ड्रोन'चा भर; केंद्र सरकारचे सर्व राज्यांना आदेश

संदर्भ:

- केंद्र सरकारने मनरेगाच्या कामांवर ड्रोनद्वारे देखरेख ठेवण्याचा निर्णय घेतला आहे.
- रोहयोच्या कामांबाबत तक्रारी आल्यास जिल्हा तक्रार निवारण अधिकार्यांना ड्रोनद्वारे कामांची पाहणी करावी लागते.
- 'महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना' (मनरेगा) ग्रामीण भागात सुरू असलेल्या कामांवर ड्रोनद्वारे लक्ष ठेवणार आहे.

कास फ्लॉवर फेस्टिवल

बातम्यांमध्ये:

- कास फ्लॉवर फेस्टिवल या वर्षी 15 दिवस आधी संपला कारण सप्टेंबरच्या शेवटी आणि ऑक्टोबरच्या सुरुवातीला पाऊस कमी झाला.
- हा सण अन्यथा दोन महिने राहतो, पण यंदा तो फक्त 43 दिवसांचा होता.

कास फ्लॉवर फेस्टिवल बदल:

- कास फ्लॉवर फेस्टिवल हा एक वार्षिक कार्यक्रम आहे जो भारतातील महाराष्ट्रातील कास पठारावर 850 हून अधिक प्रजातींच्या रानफुलांच्या बहराचा उत्सव साजरा करतो.
- हा उत्सव विशेषतः सप्टेंबर ते ऑक्टोबर या कालावधीत होतो, परंतु अचूक तारखा दरवर्षी मान्सूनच्या पावसावर अवलंबून असतात.
- कास पठार हे युनेस्कोचे जागतिक वारसा स्थळ आहे आणि विविध प्रकारच्या वनस्पती आणि प्राण्यांच्या जीवनास समर्थन देणारी एक अद्वितीय परिसंस्था आहे.
- पठारावर बहरलेली रानफुले विशेषतः वैविध्यपूर्ण आणि रंगीबेरंगी असतात आणि त्यांना जवळून पाहण्याची ही सण उत्तम संधी असते.

आदिवासींना बेलापूर येथे सामुदायिक केंद्र मिळाले, जे शहरातील पहिले आहे

संदर्भ:

- बेलापूरमधील स्थानिक आदिवासी समुदायाला आनंद साजरा करण्याचे कारण आहे कारण या छोट्या

समुदायाला नवी मुंबईतील अशा प्रकारचे पहिले आदिवासी भवन लाभले आहे.

- 25 लाख रुपये खर्चून हे भवन बांधण्यात येत आहे
- बेलापूरच्या आर्टिस्ट व्हिलेजजवळील सेक्टर 8 मधील नागरी मैदानाला लागून 1,000 चौरस फुटांचा भूखंड.
- आदिवासी समाज दैनंदिन मनोरंजनात्मक उपक्रमांबरोबरच विवाह, उत्सव, प्रदर्शन, मेळावे इत्यादी विविध कार्यक्रम घेऊ शकतील.

'लोकसत्ता दुर्गा पुरस्कारा'चे वितरण

बातम्यांमध्ये: सई परांजपे यांची जीवनगौरव; 'लोकसत्ता दुर्गा पुरस्कारा'चे वितरण

- ज्येष्ठ दिग्दर्शिका, नाटककार आणि पटकथालेखिका सई परांजपे यांना यंदाचा 'लोकसत्ता दुर्गा जीवनगौरव पुरस्कार' प्रदान करण्यात येणार आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- दादर येथे होणाऱ्या 'लोकसत्ता दुर्गा पुरस्कार' वितरण समारंभात तिला हा पुरस्कार देऊन गौरविण्यात येणार आहे.
- यावेळी 'सामान्यांमध्ये असामान्य' ठरलेल्या नऊ दुर्गांचा गौरव करण्यात येणार असून, उद्योजक आणि पिरामल ग्रुपच्या उपाध्यक्षा डॉ. स्वाती पिरामल, निवृत्त न्यायमूर्ती मृदुला भाटकर आणि प्रसिद्ध शास्त्रीय गायिका आरती अंकलेकर उपस्थित राहणार आहेत.

लोकसत्ता दुर्गा पुरस्कारांबद्दल:

- लोकसत्ता दुर्गा पुरस्कार हा लोकसत्ता या मराठी वृत्तपत्राद्वारे समाजात महत्त्वपूर्ण योगदान देणाऱ्या विविध क्षेत्रातील नऊ महिलांना दिला जाणारा वार्षिक पुरस्कारांचा संच आहे.
- नवरात्रीसवादरम्यान पुरस्कार प्रदान केले जातात आणि प्राप्तकर्त्यांना "नवदुर्गा" (नऊ दुर्गा) म्हणून ओळखले जाते.
- लोकसत्ता दुर्गा पुरस्कार 2014 मध्ये प्रथम सादर करण्यात आला आणि तेव्हापासून ते भारतातील महिलांसाठी सर्वात प्रतिष्ठित पुरस्कारांपैकी एक बनले आहेत.
- शिक्षण, आरोग्यसेवा, सामाजिक कार्य, व्यवसाय आणि कला यासह विविध क्षेत्रातील महिलांना हे पुरस्कार दिले जातात.

लेक लाडकी योजना:

संदर्भ

- राज्यातील गरीब मुलींना एक लाख रुपयांची भेट मिळणार आहे.

महत्त्वाची वैशिष्टे

- मुलींच्या जन्माला प्रोत्साहन देऊन मुलींचा जन्मदर वाढवणे, मुलींच्या शिक्षणाला प्रोत्साहन देणे, मुलींचा मृत्यूदर कमी करणे आणि बालविवाह रोखणे, कुपोषण

कमी करणे, शाळाबाह्य मुलींची संख्या शून्यावर आणणे हे उद्दिष्ट आहे.

- एकत्मिक बाल विकास सेवा योजना आयुक्तालयामार्फत योजनेची अंमलबजावणी.
- पिवळे आणि केशरी शिधापत्रिकाधारक कुटुंबांमध्ये 1 एप्रिल 2023 रोजी किंवा त्यानंतर जन्मलेल्या एक किंवा दोन मुलींना लागू.
- राज्यातील सुमारे अडीच लाख मुलींना थेट लाभार्थी हस्तांतरण डीबीटीद्वारे या योजनेचा लाभ मिळणार आहे.
- दुस-या मुलानंतर आई आणि वडिलांनी कुटुंब नियोजन प्रमाणपत्र सादर करणे बंधनकारक.

लहुजी वस्ताद साळवे

संदर्भ

- राज्य सरकार क्रांतिकारक लहुजी वस्ताद साळवे यांचे संगमवाडी येथे स्मारक उभारणार आहे.

मुख्य तथे

- राज्याच्या सामाजिक न्याय आणि विशेष सहाय्य विभागाने स्मारकाच्या बांधकामासाठी 81 कोटी रुपये मंजूर केले.
- या स्मारकात लहुजी वस्ताद साळवे यांची समाधी, एकत्र येण्यासाठी जागा, प्रशासकीय इमारत, ऑडिओ व्हिडिओ सादरीकरणासाठी सभागृह, चार मजली शैक्षणिक ब्लॉक, सात मजली मुलांचे व मुलींचे वसतिगृह यांचा समावेश आहे.

लहुजी वस्ताद साळवे यांच्याबद्दल

- त्यांचा जन्म भारतातील महाराष्ट्र राज्यातील पुरंदरजवळ मांग समाजात झाला.
- वासुदेव बळवंत फडके यांचे ते मांग गुरू होते.
- त्यांना 'लहुजीबुवा मांग' असेही संबोधले जाते.
- लहुजींनी त्या काळातील ज्योतिबा फुले, बाळ गंगाधर टिळक, वासुदेव बळवंत फडके या काही प्रमुख क्रांतिकारकांना युद्धकलेचे शिक्षण दिले.

फुलपाखरांच्या 95 प्रजाती रत्नागिरीत सापडल्या

संदर्भ

- रत्नागिरी जिल्ह्यातील कुंडी गावात शास्त्रज्ञांना फुलपाखरांच्या 95 प्रजाती सापडल्या आहेत.

महत्त्वाचे मुद्दे

- 'बायोइनफोलेट' या आंतरराष्ट्रीय जर्नलमध्ये शोधाची माहिती प्रकाशित करण्यात आली आहे.
- कुंडी हे गाव सह्याद्री व्याघ्र प्रकल्पाजवळ रत्नागिरी जिल्ह्यातील महिमत किल्ल्याच्या खोऱ्यात वसलेले आहे.
- फुलपाखरांच्या प्रजाती, असामान्य सिल्व्हरलाइन, मलबार बँड्डेड पीकॉक आणि ब्लॉक राजा यासारख्या दुर्मिळ प्रजातींचा समावेश आहे. पूर्वी नामशेष समजल्या जाणाऱ्या 'अबनॉर्मल सिल्व्हरलाइन' फुलपाखराचा शोध विशेष उल्लेखनीय आहे.
- हे चांगल्या पर्यावरणीय परिस्थितीचे सूचक मानले जाते.

- क्षेत्राच्या संवर्धनासाठी निष्कर्ष महत्त्वपूर्ण आहेत.

- आकार: मशरूम लहान आहे, सुमारे 58 मिमी उंचीवर पोहोचतो.

महाराष्ट्र नमो शेतकरी महा सन्मान निधी योजना

संदर्भ:

- महाराष्ट्र नमो शेतकरी महा सन्मान निधी योजना (NSMN) ही महाराष्ट्र सरकारने राज्यातील शेतकऱ्यांना आर्थिक सहाय्य देण्यासाठी सुरू केलेली योजना आहे.
 1. दर वर्षी सर्व शेतकऱ्यांना रु.6,000/-ची आर्थिक मदत.
 2. ही मदत प्रत्येक 4 महिन्यांनी प्रत्येकी 2,000/-च्या 3 हप्त्यांमध्ये प्रदान केली जाईल.
- योजना रु. पात्र शेतकऱ्यांना प्रति वर्ष 6,000 रु. व्यतिरिक्त. केंद्र सरकारच्या प्रधानमंत्री किसान सन्मान निधी योजनेअंतर्गत (PM-KISAN) त्यांना दरवर्षी 6,000 रुपये मिळतात.
- याचा अर्थ महाराष्ट्रातील पात्र शेतकऱ्यांना NSMN आणि PM-KISAN योजनेअंतर्गत प्रति वर्ष 12,000 मिळणार.

मराठ्यांच्या कुणबी नोंदी

संदर्भ:

- मराठवाड्यात सध्या राबविण्यात येत असलेल्या मराठ्यांच्या कुणबी वंशाच्या कागदपत्रांचा शोध घेण्याची मोहीम राज्यभर राबविण्यात येणार आहे.
- ही मोहीम मिशन मोडमध्ये राबविण्यात यावी.
- कुणबी हा महाराष्ट्रातील शेतकरी समाज आहे.
- ते राज्यात इतर मागासवर्गीय (OBC) म्हणून वर्गीकृत आहेत आणि त्यांना शिक्षण आणि सरकारी नोकऱ्यांमध्ये आरक्षणाचा लाभ मिळतो.
- मराठा ही महाराष्ट्रातील एक प्रबळ जात आहे.
- ते परंपरेने योद्धा आणि जमीनदार होते.

तुम्हाला माहित आहे का?

- निजाम काळात मराठवाड्यातील मराठ्यांचे अधिकृतपणे कुणबी म्हणून वर्गीकरण करण्यात आले.

हिंगोली जिल्ह्यात वैद्यकीय संस्था स्थापन होणार

संदर्भ:

- वैद्यकीय महाविद्यालय नसलेला मराठवाड्यातील एकमेव जिल्हा हिंगोली येथे 100 विद्यार्थी क्षमतेची नवीन वैद्यकीय संस्था मिळणार आहे.
- हा उपक्रम मराठवाडा विभागासाठी ₹59,000 कोटी रुपयांच्या व्यापक विकास पॅकेजचा एक भाग आहे.
- 2024-25 मध्ये पुढील शैक्षणिक वर्षापूर्वी हा प्रकल्प पूर्ण करण्याचे सरकारचे उद्दिष्ट आहे.

टाटा मेमोरियल हॉस्पिटल खोपोलीत आयुर्वेद आधारित कॅन्सर हॉस्पिटल उभारणार आहे

संदर्भ:

- मुंबईतील टाटा मेमोरियल हॉस्पिटल हे आयुर्वेद उपचार देणारे भारतातील पहिले कर्करोग रुग्णालय ठरणार आहे.
- आयुर्वेदाला आधुनिक वैद्यकशास्त्राशी जोडण्याची रुग्णालयाची योजना आहे आणि संशोधनाच्या उद्देशाने स्वतःच्या औषधी वनस्पती देखील वाढवल्या जातील.
- रुग्णालयाला प्रकल्पासाठी अणुऊर्जा विभागाकडून INR300 कोटी (\$39.8m) निधी प्राप्त झाला आहे.
- ही सुविधा 2026 पर्यंत कार्यान्वित होण्याची अपेक्षा आहे आणि रेडिओथेरेपी आणि केमोथेरेपी सारख्या मानक कर्करोग उपचार देखील प्रदान करेल.

नुकसान भरपाई कलम समाविष्ट करण्यासाठी RTS कायद्यात सुधारणा केली जाऊ शकते

बातम्यांमध्ये:

- विलंबाला सामोरे जाणाऱ्या नागरिकांना नुकसान भरपाई देण्याबाबतचे कलम समाविष्ट करण्यासाठी राज्य सरकार महाराष्ट्र सार्वजनिक सेवा हक्क अधिनियम, 2015 मध्ये सुधारणा करण्याचा विचार करत आहे.

दिगंबर गाडगीळ यांना जीवनगौरव प्रदान

बातम्यांमध्ये:

- यंदाचा पक्षीमित्र जीवनगौरव पुरस्कार नाशिक येथील दिगंबर गाडगीळ यांना जाहीर झाला.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- 'महाराष्ट्र पक्षीमित्र' ने 2023 च्या पक्षीमित्र पुरस्कारांची घोषणा केली आहे.
- गेली चार दशके महाराष्ट्रात पक्ष्यांवर काम करणारी ही संस्था आहे.

जीवनगौरव पुरस्काराबद्दल:

- महाराष्ट्र पक्षीमित्र पुरस्कार महाराष्ट्रातील पक्षी संवर्धनासाठी महत्त्वपूर्ण योगदान देणाऱ्या व्यक्ती किंवा संस्थांना दिला जातो.
- संस्थेची स्थापना 1981 मध्ये झाली आणि तेव्हापासून ती भारतातील आघाडीच्या पक्षी संवर्धन संस्थांपैकी एक बनली आहे.

प्रशांत दामले यांना विष्णुदास भावे पुरस्कार

बातम्यांमध्ये:

- मराठी रंगभूमीत मानाचा समजला जाणारा विष्णुदास भावे गौरवपदक ज्येष्ठ अभिनेते, रंगकर्मी प्रशांत दामले यांना प्रदान करण्यात आला.

विष्णुदास भावे पुरस्काराबद्दल:

- विष्णुदास भावे पुरस्कार हा मराठी रंगभूमीवरील व्यक्तींना त्यांच्या क्षेत्रातील उल्लेखनीय योगदानासाठी दिला जाणारा प्रतिष्ठित पुरस्कार आहे.
- अखिल भारतीय नाट्य विद्यामंदिरने हा पुरस्कार 1959 मध्ये स्थापित केला होता

- आधुनिक मराठी रंगभूमीचे प्रणेते विष्णुदास भावे यांच्या स्मरणार्थ हा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.
- हा पुरस्कार दरवर्षी ५ नोव्हेंबर रोजी दिला जातो, जो मराठी रंगभूमी दिन (मराठी रंगभूमी दिन) म्हणून साजरा केला जातो.
- पुरस्कार प्राप्तकर्त्याची निवड प्रख्यात नाट्य व्यक्तींच्या समितीद्वारे केली जाते.
- विष्णुदास भावे पुरस्कार हा मराठी रंगभूमीवरील सर्वात प्रतिष्ठित पुरस्कारांपैकी एक आहे.
- ही प्राप्तकर्त्याची प्रतिभा, समर्पण आणि क्षेत्रातील योगदानाची ओळख आहे.

मराठा समाजाला आरक्षण

संदर्भ:

- मराठा समाजाला आरक्षण मिळावे यासाठी शासनस्तरावर प्रयत्न सुरू झाले आहेत.
- मराठा समाजाचे मागासलेपण सर्वोच्च न्यायालयात सिद्ध करण्यासाठी प्रायोगिक आकडेवारी गोळा करण्याचे काम सुरू असून राज्यस्तरावर कुणबी नोंदीही तपासल्या जात आहेत.

मराठा समाजाबद्दल:

- मराठा समाज हा महाराष्ट्रातील सर्वात मोठा सामाजिक गट आहे, जो राज्याच्या लोकसंख्येच्या अंदाजे 30% आहे.
- मराठा हा परंपरागतपणे शेतकरी समुदाय आहे, परंतु त्यांनी अलीकडच्या दशकात शिक्षण आणि रोजगारामध्ये लक्षणीय प्रगती केली आहे.
- सामाजिक आणि आर्थिक प्रगती असूनही, मराठे सरकारी नोकऱ्या आणि शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रतिनिधित्वाच्या बाबतीत इतर समुदायांच्या तुलनेत मागे आहेत.
- त्यामुळे मराठा समाज आरक्षणाची मागणी करत आहे.
- 2018 मध्ये, महाराष्ट्र सरकारने मराठा समाजाला शिक्षण आणि नोकऱ्यांमध्ये 16% आरक्षण देणारा कायदा केला.
- तथापि, 2021 मध्ये सर्वोच्च न्यायालयाने राज्यातील 50% आरक्षणाच्या मर्यादेचे उल्लंघन केल्याच्या कारणास्तव हा कायदा रद्द केला.

वायू प्रदूषणाचा धोका कमी करण्यासाठी MH सरकार शेतकऱ्यांना बांबूची लागवड करण्यास प्रोत्साहित करते

संदर्भ:

- महाराष्ट्राच्या मुख्यमंत्र्यांनी शेतकऱ्यांनी गटशेतीच्या माध्यमातून मोठ्या प्रमाणात बांबूची लागवड करण्याचे आवाहन केले आहे
- शहरी भागातील वाढते प्रदूषण पाहता शहरांमध्ये बांबू पार्क उभारण्यात येणार असल्याचेही ते म्हणाले.

बांबूचे महत्त्व:

- उसाच्या लागवडीतून साधारणपणे हेक्टरी 100 टन उत्पादन मिळते आणि किंमत किमान 2,500 रुपये प्रति टन आहे, बांबूचे प्रति हेक्टर किमान उत्पादन 100 टन

आहे परंतु किंमत किमान 4,000 रुपये प्रति टन आहे, त्यामुळे शेतकरी आर्थिकदृष्ट्या मजबूत होतात.

- बांबूचे उत्पादन तिसऱ्या वर्षी सुरू होते आणि ते माती संरक्षण आणि जलसंधारणासाठी चांगले असते.
- कृषी अर्थव्यवस्थेला चालना देण्यासाठी बांबूपासून इथेनॉलची निर्मिती केली जात आहे.
- एक हेक्टर उसाची लागवड केली तर त्यासाठी दोन कोटी लिटर पाणी लागते आणि एक टन उसाचे गाळप केले तर 80 लिटर इथेनॉल तयार होते.
- एक हेक्टर बांबू पिकवल्यास 20 लाख लिटर पाणी लागते आणि एक टन बांबू पिळल्यास 400 लिटर इथेनॉल तयार होऊ शकते.
- बांबू एका वर्षात 320 किलो ऑक्सिजन हवेत सोडतो.

महाराष्ट्र मुख्यमंत्री फेलोशिप कार्यक्रम संदर्भ:

- महाराष्ट्र मुख्यमंत्री फेलोशिप प्रोग्राम अंतर्गत फेलो/निवडक अर्जदारांना खालील फायदे दिले जातील:-
 - श्रेणी समतुल्य पद - ए अधिकारी प्रदान केला जाईल.
 - मासिक वेतन रु. 70,000/- प्रति महिना.
 - प्रवास आणि इतर खर्चासाठी रु.5,000/- दरमहा स्वतंत्रपणे दिले जातील.
 - अपघाती विमा संरक्षण.
 - आयआयटी मुंबई किंवा आयआयटी नागपूरचे विशेष शैक्षणिक अभ्यासक्रम प्रमाणपत्र.
 - महाराष्ट्र सरकारकडून फेलोशिप पूर्णत्वाचे प्रमाणपत्र.
 - फेलोशिपच्या कालावधीत 8 दिवसांची रजा.

उद्योगरत्न पुरस्कार

महत्त्वाचे मुद्दे:

- उद्योगरत्न पुरस्कार हा एक प्रतिष्ठित पुरस्कार आहे जो भारतातील उद्योजक आणि उद्योगपतींच्या उत्कृष्ट कामगिरीची दखल घेतो.
- हे भारत सरकारशी संलग्न असलेल्या इन्स्टिट्यूट ऑफ इकॉनॉमिक स्टडीज, इंडिया (IES) द्वारे प्रदान केले जाते.
- देशाच्या आर्थिक विकासात महत्त्वपूर्ण योगदान देणाऱ्या व्यक्तींना हा पुरस्कार दिला जातो.

भगवान बिरसा मुंडा जोडरस्ते योजना

महत्त्वाचे मुद्दे:

- भगवान बिरसा मुंडा जोडरस्ते योजना हा महाराष्ट्र सरकारने सुरू केलेला एक प्रमुख उपक्रम आहे
- कनेक्टिव्हिटी वाढवणे आणि राज्यात राहणाऱ्या आदिवासी समुदायांचे जीवन सुधारणे हा यामागचा उद्देश आहे.

- आदरणीय आदिवासी नेते आणि स्वातंत्र्यसैनिक बिरसा मुंडा यांच्या नावावरून या योजनेचा उद्देश महाराष्ट्रातील 17 जिल्हांतील सर्व आदिवासी गावांना मुख्य रस्त्यांशी जोडणे, या समुदायांना अत्यावश्यक सेवांमध्ये प्रवेश करण्यासाठी आणि त्यांच्या सामाजिक-आर्थिक विकासाला चालना देण्यासाठी येणाऱ्या आव्हानांना तोंड देणे हे आहे.

भगवान बिरसा मुंडा जोडरस्ते योजना अनेक प्रमुख उद्दिष्टांद्वारे चालविली जाते:

1. **सुधारित कनेक्टिव्हिटी:** आदिवासी गावांना मुख्य रस्त्यांशी जोडल्याने आरोग्य सुविधा, शैक्षणिक संस्था, बाजारपेठा आणि इतर अत्यावश्यक सेवांसाठी सुलभता लक्षणीयरीत्या वाढेल.
2. **आर्थिक सक्षमीकरण:** सुधारित कनेक्टिव्हिटीमुळे कृषी उत्पादन आणि हस्तकलेसाठी चांगल्या बाजारपेठेतील प्रवेश सुलभ होईल, ज्यामुळे आदिवासी समुदायांसाठी आर्थिक संधीना चालना मिळेल.
3. **सामाजिक समावेशन:** कनेक्टिव्हिटी अंतर भरून, या योजनेचा उद्देश सामाजिक समावेश आणि आदिवासी समुदायांच्या समाजाच्या मुख्य प्रवाहात एकात्मतेला प्रोत्साहन देणे आहे.
4. **पायाभूत सुविधांचा विकास:** रस्त्यांच्या बांधकामामुळे केवळ कनेक्टिव्हिटीच वाढणार नाही तर आदिवासी भागात पायाभूत सुविधांच्या विकासाला चालना मिळेल.

मुंबई: सात बेटांचे शहर

महत्त्वाचे मुद्दे:

- मुंबई, पूर्वी बॉम्बे म्हणून ओळखले जाणारे, भारतातील महाराष्ट्र राज्याची राजधानी आणि भारतातील सर्वाधिक लोकसंख्या असलेले शहर आहे.
- हे एक प्रमुख आर्थिक आणि व्यावसायिक केंद्र देखील आहे. मुंबई हे भारताच्या पश्चिम किनाऱ्यावर अरबी समुद्रात मिसळलेल्या द्वीपकल्पावर वसलेले आहे.
- हे शहर "सात बेटांचे शहर" म्हणून ओळखले जाते कारण ते एकेकाळी सात बेटांच्या द्वीपसमूहावर बांधले गेले होते.
- ही बेटे कालांतराने जमीन सुधार प्रकल्पांद्वारे एकत्र जोडली गेली.

सात बेटे आहेत:

- आयल ऑफ बॉम्बे
- परळ
- माझगाव
- माहीम
- वरळी
- ओल्ड वुमन आयलंड (लिटल कुलाबा)
- कुलाबा
- 1947 मध्ये भारताला ब्रिटनपासून स्वातंत्र्य मिळाले. मुंबई ही नवीन बॉम्बे राज्याची राजधानी बनली.

- 1950 मध्ये मुंबई राज्याचे महाराष्ट्र आणि गुजरात या दोन राज्यांमध्ये विभाजन झाले.

हवेची गुणवत्ता MH

संदर्भ:

- पिंपरी चिंचवड या महाराष्ट्रातील शहरामध्ये पीएम 2.5 पातळी नोंदवली गेली आहे
- हे सुरक्षित मर्यादित जवळपास दुप्पट आहे आणि त्यामुळे ते राज्यातील सर्वात प्रदूषित शहरांपैकी एक बनले आहे.
- मुंबई आणि पुण्यासह महाराष्ट्रातील इतर शहरांनीही राष्ट्रीय वातावरणीय वायु गुणवत्ता मानके ओलांडली आहेत.
- महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने (MPCB) उच्च प्रदूषण पातळीला संबोधित करण्यासाठी एक कृती आराखडा विकसित केला आहे, ज्यामध्ये वाहनांचे प्रदूषण नियंत्रित करणे, बांधकामाच्या ठिकाणी धूळ दाबण्याची यंत्रणा वापरणे आणि जुनी वाहने काढून टाकणे यांचा समावेश आहे.

हवा गुणवत्ता निर्देशांक बदल:

- वायु प्रदूषणाच्या तीव्रतेचे मूल्यांकन करण्यासाठी, वायु गुणवत्ता निर्देशांक (AQI) विकसित केला गेला.
- हे एक संख्यात्मक मूल्य प्रदान करते जे पाच प्रमुख वायु प्रदूषकांच्या एकाग्रतेवर आधारित हवेच्या गुणवत्तेचे वर्गीकरण करते:
- पार्टिक्युलेट मॅटर (PM2.5 आणि PM10):** हे लहान कण फुफ्फुसात खोलवर जाऊ शकतात, ज्यामुळे श्वसनाच्या समस्या, हृदयविकार आणि अकाली मृत्यू देखील होतो.
- ओझोन (O3):** हा वायु फुफ्फुस आणि डोळ्यांना त्रास देऊ शकतो, दमा वाढवू शकतो आणि श्वसन संक्रमणास कारणीभूत ठरू शकतो.
- नायट्रोजन डायऑक्साइड (NO2):** हा प्रदूषक फुफ्फुसांना इजा करू शकतो आणि फुफ्फुसाचे कार्य कमी करू शकतो, विशेषतः लहान मुले आणि श्वासोच्छ्वासाची स्थिती असलेल्या व्यक्तींमध्ये.
- सल्फर डायऑक्साइड (SO2):** हा वायु वायुमार्गाना त्रास देऊ शकतो, ज्यामुळे खोकला, घरघर आणि श्वास घेण्यास त्रास होतो.
- कार्बन मोनोऑक्साइड (CO):** हा वायु शरीराला ऑक्सिजनचा पुरवठा कमी करतो, हृदय, मेंदू आणि इतर अवयवांवर परिणाम करतो.
- AQI 0 ते 500 पर्यंत आहे, उच्च मूल्ये अधिक गंभीर वायु प्रदूषण दर्शवितात.

शिवाजी महाराज पुतळा

संदर्भ:

- जम्मू-काश्मीरमधील कुपवाडा जिल्ह्यात छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या पुतळ्याचे अनावरण करण्यात आले.
- काश्मीरमधील कुपवाडा जिल्ह्यात भारत-पाकिस्तान सीमेजवळ 41 राष्ट्रीय रायफल (मराठा एलआय) येथे छत्रपती शिवाजी महाराजांचा हा अश्वरूढ पुतळा उभारण्यात आला आहे.
- MH सरकार या पुतळ्याचे अनावरण करताना आनंद व्यक्त केला कारण 20 ऑक्टोबर 2023 रोजी मुंबई राजभवन येथून छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या अश्वरूढ पुतळ्याच्या आगमनानिमित्त भव्य समारंभ झाला.

मध्यान्ह भोजन

संदर्भ:

- MH मधील सरकारी शाळा त्यांच्या माध्यान्ह भोजनाच्या ऑफरमध्ये वैविध्य आणण्यासाठी तयार आहेत, ज्यामुळे विद्यार्थ्यांना अधिक पौष्टिक पर्याय मिळतात.
- या शाळांमधील मुले आता पारंपारिक खिचडी व्यतिरिक्त अंडी पुलाव, अंडी बिर्याणी, उकडलेले अंडी आणि स्थानिक फळे यांचा समावेश असलेल्या विस्तृत मेनूचा आनंद घेतील.

माध्यान्ह भोजन योजनेबद्दल:

- मिड-डे मील योजना (MDMS) आता पोशन योजना म्हणून ओळखली जाते
- हा भारत सरकारचा एक प्रमुख कार्यक्रम आहे जो सरकारी आणि सरकारी अनुदानित प्राथमिक आणि उच्च प्राथमिक शाळा, सरकारी अनुदानित अंगणवाड्या, मदरसे आणि मकतबमधील मुलांना कामाच्या दिवशी मोफत जेवण पुरवतो.
- मुलांची पोषण स्थिती सुधारणे, शाळांमध्ये नावनोंदणी आणि उपस्थिती वाढवणे आणि बालमजुरी कमी करणे हे या योजनेचे उद्दिष्ट आहे.

शासन आपल्या दारी कार्यक्रम

बातम्यांमध्ये: महा सरकारच्या तुमच्या दारी कार्यक्रमाचा १.५ कोटी लोकांना लाभ, मुख्यमंत्री शिंदे म्हणाले

- MH सरकार सरकारच्या प्रमुख शासन आपल्या दारी कार्यक्रमाचा 1.5 कोटी लोकांना लाभ मिळाल्याची घोषणा केली.
- सरकारी योजना थेट सर्वसामान्यांच्या दारापर्यंत पोहोचवण्याच्या दृष्टीने त्याची रचना करण्यात आली आहे.
- गव्हर्नमेंट अँट युवर डोरस्टेप हा उपक्रम राज्य सरकारने मे 2023 मध्ये सुरू केला होता.

शासन आपल्या दारी कार्यक्रम:

- हा महाराष्ट्रातील एक सरकारी उपक्रम आहे ज्याचा उद्देश सरकारी सेवा नागरिकांच्या दारापर्यंत पोहोचवण्याचा आहे.

- कार्यक्रमांतर्गत, नागरिकांना विविध सेवा देण्यासाठी सरकारी विभाग ग्रामीण आणि शहरी भागात शिबिरे स्थापन करतील, ज्यात खालील गोष्टींचा समावेश आहे:
- ओळखपत्रे, जसे की आधार कार्ड, पॅन कार्ड आणि मतदार ओळखपत्र
- समाजकल्याण योजना, जसे की पेन्शन योजना, गृहनिर्माण योजना आणि शिक्षण योजना
- कृषी आणि संबंधित सेवा, जसे की पीक विमा, माती परीक्षण आणि पशुसंवर्धन
- आरोग्य सेवा, जसे की लसीकरण, आरोग्य तपासणी आणि उपचार.

महा सरकार एअर इंडियाची प्रतिष्ठित इमारत घेणार आहे संदर्भ:

- मुंबईतील नरिमन पॉइंट येथे असलेली एअर इंडियाची प्रतिष्ठित इमारत ताब्यात घेण्यासाठी महाराष्ट्र सरकारने बुधवारी 1,601 कोटी रुपये देण्याचा निर्णय घेतला.
- ही इमारत 1974 मध्ये राज्य सरकारच्या मालकीच्या जमिनीवर बांधण्यात आली होती, जी आता ती आपल्या कार्यालयाच्या जागेसाठी वापरणार आहे.
- 2012 मध्ये मंत्रालयाला लागलेल्या आगीनंतर दक्षिण मुंबईतील राज्य सचिवालयाची इमारत, सार्वजनिक आरोग्य, वैद्यकीय शिक्षण, पाणीपुरवठा आणि स्वच्छता आणि ग्रामविकास हे चार प्रमुख विभाग जीटी हॉस्पिटलमधून कार्यरत आहेत.

35 लाख शेतकऱ्यांसाठी 1,700 कोटी रुपयांचा पीक विमा

बातम्यांमध्ये: दिवाळीपूर्वी 35 लाख शेतकऱ्यांचा 1,700 कोटी रुपयांचा पीक विमा

- पीक नुकसानीसाठी पहिल्या टप्प्यात 35 लाख शेतकऱ्यांना 1,700 कोटी रुपयांचा पीक विमा मिळणार आहे.
- ही रक्कम थेट शेतकऱ्यांच्या बँक खात्यात जमा होणार आहे.
- हवामान बदलामुळे अनेक जिल्हांमध्ये पिकांचे नुकसान झाले आणि शेतकऱ्यांना मोठा त्रास सहन करावा लागला
- राज्य सरकारने पीक विमा योजनेला प्रोत्साहन दिले जेथे शेतकऱ्यांना फक्त 1 रुपये प्रीमियम भरावा लागतो.
- जवळपास 1.71 कोटी शेतकऱ्यांनी या योजनेचा लाभ घेतला आहे.

महाराष्ट्र मधील खराब हवेच्या गुणवत्तेसाठी जबाबदार घटक जबाबदार घटक:

हिवाळ्यात आणि धुक्याच्या वेळेत AQI मध्ये वाढ:

- मुंबईतील सर्वात मोठा बदल म्हणजे धुक्याच्या वेळेत.
- धुके सामान्यतः सकाळी 9 ते 9.30 पर्यंत उठत असले तरी आता ते काही दिवस सकाळी 11 किंवा त्याहूनही पुढे राहते

बांधकामाचे काम वाढले

- शहर आणि उपनगरातील मेट्रोच्या कामासह अनेक बांधकाम प्रकल्प हवेच्या गुणवत्तेत घसरण होण्याचे आणखी एक कारण असू शकतात.

वाहनांची वाहतूक

- संपूर्ण शहरात धावणाऱ्या 12 लाख खासगी वाहनांमुळे मुंबईलाही तीव्र वायू प्रदूषणाचा सामना करावा लागत आहे.
- हवामान बदल
- द डीप इन ला नीना- समुद्राच्या पृष्ठभागाची थंडी आणि वाऱ्याच्या नमुन्यात बदल - अंशतः किनारपट्टीच्या शहरातील कणांमध्ये अचानक वाढ झाली.

रस्त्यावरील धूळ:

- शहरातील प्रदूषणाचे आणखी एक कारण म्हणजे रस्ते आणि बांधकामाचा भंगार वाहून नेणाऱ्या वाहनांमधून निघणारे धुळीचे कण.
- त्यामुळे पालिकेच्या अधिकाऱ्यांनी 50 ते 60 प्रमुख रस्त्यांवर अँटी स्मॉग गन चालवण्याचा निर्णय घेतला.

भोजनालयात स्वयंपाकासाठी अशुद्ध तेलाचा वापर:

- अनेक रेस्टॉरंट्स, ढाबे आणि इतर भोजनालयांमध्ये अशुद्ध तेल वापरून स्वयंपाक केल्याने तेलाच्या थेंबांसह अतिसूक्ष्म कण उत्सर्जित होऊ शकतात आणि घनरूप सेंद्रिय संयुगे नायट्रोजन डाय-ऑक्साइड, कार्बन मोनो-ऑक्साइड आणि फॉर्मल्डिहाइड हानिकारक सांद्रतांमध्ये तयार करतात ज्यामुळे हवेची गुणवत्ता खराब होते.

चंद्र-शुक्र संयोग

बातम्यांमध्ये: पूर्व क्षितिजावर चंद्र-शुक्र संयोग

- पूर्व क्षितिजावर चंद्र-शुक्र संयोगाचा अनोखा अनुभव पाहायला मिळाला.
- ही एक खगोलीय घटना आहे जी आकाशात चंद्र आणि शुक्र एकत्र दिसल्यावर घडते.
- हे घडू शकते कारण चंद्र आणि शुक्र वेगवेगळ्या वेगाने आणि वेगवेगळ्या विमानांवर सूर्याभोवती फिरतात.
- जेव्हा ते एकाच दिशेने सरिखित केले जातात तेव्हा ते आकाशात एकमेकांच्या अगदी जवळ असल्याचे दिसून येते, जरी ते प्रत्यक्षात लाखो मैलांचे अंतर असले तरीही.

रमाई आवास योजना- 10,000 घरांचे उद्दिष्ट मंजूर

बातम्यांमध्ये: रमाई आवास योजना, नागरिकांचे घरांचे स्वप्न; 2 हजार 552 घरे मंजूर

- रमाई आवास योजनेतर्गत, 2023-24 या वर्षासाठी 10,000 घरांचे उद्दिष्ट ठेवण्यात आले असून 2,532 घरांना MH सरकारने मंजूरी दिली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- आदिवासी समाजासाठी साबरी आणि अनुसूचित जाती व नवबौद्धांसाठी रमाई तसेच दारिद्रेषेखालील

नागरिकांसाठी प्रधानमंत्री घरकुल योजनाही राबविण्यात येते.

रमाई आवास योजना महत्त्वाचे मुद्दे

- रमाई आवास योजना ही महाराष्ट्र, भारतातील एक सरकारी योजना आहे जी पात्र कुटुंबांना स्वतःचे घर बांधण्यासाठी आर्थिक सहाय्य देते.
- ही योजना अनुसूचित जाती (SC) आणि अनुसूचित जमाती (ST) समुदायातील कुटुंबांसाठी लक्षित आहे.
- ही योजना जास्तीत जास्त रु.1.2 लाख ची आर्थिक मदत पुरवते. 30 चौरस मीटरच्या घराच्या बांधकामासाठी.
- लाभार्थ्यांनी किमान रु. 50,000 चे योगदान देणे आवश्यक आहे. घराच्या बांधकामासाठी
- महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी कायदा (MGNREGA) अंतर्गत मोफत मजुरांची तरतूद या योजनेत आहे.
- ही योजना महाराष्ट्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागामार्फत राबविण्यात येते.

सचिन तेंडुलकर 'एक दिवस मुलांसाठी' आघाडीवर

बातम्यांमध्ये: सचिन तेंडुलकर वानखेडे स्टेडियमवर 'एक दिवस मुलांसाठी' नेतृत्व करतो.

- भारत-श्रीलंका सामन्यादरम्यान सचिन तेंडुलकर आणि मुथय्या मुरलीधरन यांनी मुंबईचे वानखेडे स्टेडियम युनिसेफच्या निळ्या रंगात उजळले.
- 'एक दिवस मुलांसाठी' हा कार्यक्रम युनिसेफ आणि आंतरराष्ट्रीय क्रिकेट परिषद (ICC) यांच्यातील भागीदारीचा भाग आहे.
- ICC पुरुष विश्वचषक क्रिकेट 2023 दरम्यान मुलांच्या समस्यांना समर्थन देणे हे उद्दिष्ट आहे.

'एक दिवस मुलांसाठी' इव्हेंटबद्दल:

- हे जगभरातील सर्वात असुरक्षित मुलांसाठी जागरूकता आणि निधी उभारण्यासाठी आयोजित केले जाते.
- हे आयसीसी क्रिकेट विश्वचषकादरम्यान एका समर्पित दिवशी आयोजित केले जाते
- मुलांसाठीच्या एका दिवसाच्या दिवशी, सर्व मुलांना जगण्याची, शिकण्याची आणि भरभराटीची संधी मिळावी यासाठी जगभरातील क्रिकेट चाहते आणि खेळाडू युनिसेफच्या कार्याला पाठिंबा देण्यासाठी एकत्र येतात.
- मोहिमेद्वारे तिकीट विक्री, देणगी आणि व्यापारी मालाच्या विक्रीसह विविध उपक्रमांद्वारे निधी उभारला जातो.

महाराष्ट्रामध्ये हवेची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी नवीन उपक्रम घेतले

संदर्भ:

- विविध भागात हवा गुणवत्ता निर्देशांक (AQI) 100 ते 130 पर्यंत आहे.

- खराब होत असलेल्या हवेच्या गुणवत्तेचा सामना करण्यासाठी, अधिकाऱ्यांनी नवीन उपाय आणि उपक्रम सुरू केले आहेत जसे की
- रस्ते धुणे
- बांधकाम साइटवर पाणी शिंपडणे
- हवा शुद्ध करण्यासाठी फॉगिंग गनचा वापर.
- दिवाळीत फटाके फोडणे टाळणे.

महाराष्ट्र 200 कॅन्सर चाचण्यांचा समावेश करणार संदर्भ:

- कर्करोगाची उपचार पद्धती सुधारण्यासाठी महाराष्ट्र आरोग्य विमा कार्यक्रमात प्रगत आण्विक, अनुवांशिक आणि रेडिओलॉजिकल कर्करोग चाचण्यांसह 200 हून अधिक तपासण्यांचा समावेश करणार आहे.
- महात्मा फुले जन आरोग्य योजना (MJPJAY) कॅन्सर नंतर उपचार करणाऱ्या व्यक्तींसाठी एक विशेष वार्षिक पाठपुरावा पॅकेज देखील सादर करेल जेणेकरून पुनरावृत्ती लवकरात लवकर ओळखता येईल.
- हे टाटा मेमोरियल सेंटरच्या शिफारशींवर केले जाते

महात्मा फुले जन आरोग्य योजनेबद्दल:

- महात्मा फुले जन आरोग्य योजना (MJPJAY) ही महाराष्ट्र सरकारने 2018 मध्ये सुरू केलेली सरकारी अनुदानित आरोग्य विमा योजना आहे.
- ही योजना दुय्यम आणि तृतीयक काळजी हॉस्पिटलायझेशनसाठी प्रति कुटुंब प्रति वर्ष INR 5 लाखांपर्यंत मोफत हॉस्पिटलायझेशन कवरेज प्रदान करते.
- हे राष्ट्रीय आरोग्य विमा योजना (NHIS) च्या सहकार्याने आहे.
- ही योजना महाराष्ट्रातील दारिद्र्यरेषेखालील (BPL) किंवा अनुसूचित जाती (SC), अनुसूचित जमाती (ST), इतर मागासवर्गीय (OBC) किंवा अल्पसंख्याक समुदायातील सर्व नागरिकांसाठी खुली आहे.

कापूस उत्पादनात 25 टक्क्यांनी घट होण्याची शक्यता

संदर्भ:

- अपुऱ्या पावसामुळे उत्तर महाराष्ट्रातील कापसाच्या उत्पादनात यंदा 25 टक्के घट होण्याची शक्यता आहे.
- एकूण कापूस क्षेत्रापैकी 60% बिगर सिंचन आणि 40% सिंचन आहे.
- जुलै आणि ऑगस्टमध्ये सलग 40 पेक्षा जास्त दिवस पाऊस पडला नाही, जो कापूस पिकांच्या वाढीचा प्राथमिक कालावधी आहे.
- या जिल्ह्यांमध्ये सप्टेंबरमध्ये पावसाने हजेरी लावली होती. काही पिके जगली, पण उत्पन्नावर परिणाम झाला.

जागतिक मधुमेह दिन

संदर्भ:

- दरवर्षी 14 नोव्हेंबर रोजी साजरा केला जातो

- ही एक जागतिक जागरूकता मोहीम आहे जी मधुमेह मेल्लिसला समर्पित आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- जागतिक मधुमेह दिनाची स्थापना 1991 मध्ये आंतरराष्ट्रीय मधुमेह महासंघ (IDF) द्वारे जागतिक आरोग्य संघटनेच्या (WHO) सहाय्याने करण्यात आली.
- 2006 मध्ये हा अधिकृत संयुक्त राष्ट्र दिवस बनला.
- जागतिक मधुमेह दिन 2023-2025 ची थीम "मधुमेह काळजीमध्ये प्रवेश" आहे.
- ही थीम मधुमेह असलेल्या प्रत्येकाला त्यांना आवश्यक असलेली काळजी आणि समर्थन मिळण्याची खात्री करण्याच्या महत्त्वावर लक्ष केंद्रित करते.
- जगभरातील अंदाजे 10 पैकी 1 प्रौढांना मधुमेह आहे आणि त्यापैकी 90% पेक्षा जास्त लोकांना टाइप 2 मधुमेह आहे.
- मधुमेहाचे दोन मुख्य प्रकार आहेत: टाइप 1 आणि टाइप 2.
- टाइप 1 मधुमेह: हा एक स्वयंप्रतिकार रोग आहे ज्यामुळे शरीर स्वादुपिंडातील इन्सुलिन तयार करणाऱ्या पेशींवर हल्ला करून त्यांचा नाश करतो.
- टाइप 2 मधुमेह: हा मधुमेहाचा सर्वात सामान्य प्रकार आहे आणि अनुवांशिक आणि पर्यावरणीय घटकांच्या संयोजनामुळे होतो

तुम्हाला माहीत आहे का?

- 14 नोव्हेंबर ही तारीख सर फ्रेडरिक बॅटिंग यांच्या वाढदिवसानिमित्त निवडण्यात आली, ज्यांनी 1922 मध्ये चार्ल्स बेस्टसह इन्सुलिनचा शोध लावला.

भीमा नदी

बातम्यांमध्ये: भीमा नदी कोरडी, 100 गावात पाणीटंचाई

- भीमा नदी ही चंद्रभागा नदी म्हणून ओळखली जाते जी महाराष्ट्रात उगम पावते ती तेलंगणात प्रवेश करण्यापूर्वी विजयपुरा आणि यादगीर जिल्ह्यातून कर्नाटकात 300 किमी वाहते.
- नदी कोरडी पडली असून भीमावर अवलंबून असलेली 100 गावात पाणीटंचाई निर्माण झाली आहे.
- इंडी तालुक्याला सर्वाधिक फटका बसला आहे.
- या भागातील जलकुंभ कोरडे पडले असून वीजपुरवठा खंडित झाल्याने पाणीपुरवठा खंडित झाला आहे.

ऐतिहासिक व्यक्तिमत्त्वांच्या कौशल्य विचारांवर आयटीआयला नवा विषय मिळाला

संदर्भ:

- महाराष्ट्रातील कौशल्य शिक्षणात आता नवीन विषय असेल - महान पुरुषांचे कौशल्य विचार, ज्यामध्ये छत्रपती शिवाजी महाराज, महात्मा ज्योतिबा फुले आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांसारख्या ऐतिहासिक व्यक्तिमत्त्वांचे कौशल्य शिक्षणावरील विचार आणि

उद्योजकता धोरणांची विद्यार्थ्यांना पुन्हा ओळख करून दिली जाईल.

- औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (ITIs) मध्ये शिकत असलेल्या सर्व विद्यार्थ्यांसाठी सह-अभ्यासक्रम क्रियाकलाप म्हणून सुरू होईल, ते कोणतेही अभ्यासक्रम घेत असले तरीही.

आंतरराष्ट्रीय जाझ महोत्सव

संदर्भ:

- नॅशनल सेंटर फॉर परफॉर्मिंग आर्ट्स (NCPA), मुंबई येथे 2011 मध्ये आंतरराष्ट्रीय जॅझ महोत्सव (IJF) सुरू झाला.
- या वर्षीची आवृत्ती जॅझ संगीतातील त्यांच्या प्रभुत्वासाठी ओळखल्या जाणाऱ्या कलाकारांची श्रेणी घेऊन येत आहे.
- तीन दिवसीय वार्षिक आंतरराष्ट्रीय जॅझ महोत्सव 2023 मध्ये जगभरातून ग्रॅमी आणि एमी-नॉमिनेटेड जाझ आयकॉन्स पाहायला मिळतील.

बद्दल:

- आंतरराष्ट्रीय जॅझ फेस्टिव्हल (IJF) मुंबई हा एक प्रसिद्ध संगीत महोत्सव आहे जो भारतातील आणि जगभरातील जॅझ संगीतकारांना मुंबई, भारत येथे सादर करण्यासाठी एकत्र आणतो.
- हा महोत्सव 1995 मध्ये स्थापन झाला आणि दरवर्षी नोव्हेंबरमध्ये आयोजित केला जातो.
- IJF जॅझ संगीतकारांच्या वैविध्यपूर्ण लाइनअप तसेच शैक्षणिक आणि सामुदायिक आउटरीच कार्यक्रमांसाठी ओळखले जाते

निर्यात प्रोत्साहनासाठी राज्य सरकारचे धोरण

संदर्भ:

- एकेकाळी निर्यातीत अग्रेसर असलेला महाराष्ट्र आता मागे पडला आहे.
- तामिळनाडू आणि गुजरातने या क्षेत्रात आघाडी घेतली आहे
- हे पाहता महाराष्ट्र सरकारने आता निर्यात वाढीसाठी निर्यात प्रोत्साहन धोरण आखले आहे.
- राज्यातील निर्यात क्षेत्राला गती देणारे, थेट परकीय गुंतवणूक आकर्षित करणारे आणि रोजगाराच्या संधी निर्माण करणारे हे पहिले 'निर्यात प्रोत्साहन धोरण' आहे.

पंतप्रधान कुसुम योजनेचा 72 हजार शेतकऱ्यांना लाभ

संदर्भ:

- शेतकऱ्यांना दिवसा सिंचन करणे शक्य व्हावे यासाठी राज्यातील शेतकऱ्यांना कृषी वापरासाठी ट्रान्समिशनलेस सौर कृषी पंप उपलब्ध करून देण्यासाठी 'पंतप्रधान कुसुम योजना' राबविण्यात येत आहे.

पंतप्रधान कुसुम योजनेबद्दल:

- PM-KUSUM योजना (प्रधानमंत्री किसान ऊर्जा सुरक्षा एवं उत्थान महाभियान) ही भारतात 2019 मध्ये सुरू करण्यात आलेली सरकारी अनुदानित योजना आहे.
- शेतकऱ्यांना सौरऊर्जेवर चालणारे सिंचन पंप उपलब्ध करून देणे आणि नापीक जमिनीवर ग्रिड-कनेक्टेड सौर

आणि इतर अक्षय ऊर्जा ऊर्जा संयंत्रांच्या स्थापनेला प्रोत्साहन देणे हे उद्दिष्ट आहे.

- शेतकऱ्यांसाठी ऊर्जा सुरक्षितता सुनिश्चित करणे, डिझेल-चालित सिंचन पंपांवरील त्यांचे अवलंबित्व कमी करणे आणि देशाच्या अक्षय ऊर्जा उद्दिष्टांमध्ये योगदान देणे हे देखील त्याचे उद्दिष्ट आहे.

मुख्य घटक:

- घटक A: नापीक जमिनीवर 10,000 मेगावॉट विकेंद्रित ग्रिड जोडलेले अक्षय ऊर्जा ऊर्जा प्रकल्प उभारणे.
- घटक B: 7.5 HP पर्यंत क्षमतेचे स्टँड-अलोन सौर कृषी पंप स्थापित करणे.
- घटक C: 7.5 HP पर्यंत क्षमतेच्या विद्यमान ग्रिड जोडलेल्या कृषी पंपांचे सौरीकरण.

37वे राष्ट्रीय खेळ: महाराष्ट्राने एकंदरीत विजेतेपद पटकावले संदर्भ:

- गोव्यात झालेल्या 37व्या राष्ट्रीय खेळांमध्ये महाराष्ट्राने पदकतालिकेत अव्वल स्थान पटकावत राजा भार्लिंद्र सिंग करंडक जिंकला.
- MH ने 80 सुवर्णसह 228 पदके जिंकली

अंतिम पदकतालिका (टॉप 5, राज्य म्हणून वाचा, सुवर्ण, रौप्य, कांस्य आणि एकूण):

1. महाराष्ट्र (80, 69, 79 = 228)
2. सेवा (66, 27, 33 = 126)
3. हरयाणा (62, 55, 75 = 192)
4. मध्य प्रदेश (37, 36, 39 = 112)
5. केरळ (36, 24, 27 = 87).

राणीबागमध्ये सर्वाधिक पर्यटकांची नोंद आहे संदर्भ:

- वीरमाता जिजाबाई भोसले प्राणीसंग्रहालय आणि बोटॅनिकल गार्डन, ज्याला सामान्यतः राणीबाग म्हणून संबोधले जाते, त्यांनी वर्षातील सर्वाधिक पर्यटकांची संख्या अनुभवली.
- दिवसभरात एकूण 39,793 लोकांनी राणीबागला भेट दिली, परिणामी 14.41 लाख रुपयांची तिकीट विक्री झाली.
- हम्बोल्ट पेंग्विन आणि वाघ हे प्राणीसंग्रहालयातील आकर्षणे आहेत.

माझी कन्या भाग्यश्री योजना संदर्भ:

- माझी कन्या भाग्यश्री योजना ही महाराष्ट्र सरकारने मुलींच्या पालकांना आर्थिक सहाय्य देण्यासाठी सुरू केलेली सरकारी योजना आहे.
- ही मदत रुपये मासिक स्टायपेंडच्या स्वरूपात दिली जाते. प्रत्येक मुलीसाठी 2,000 रु.

- स्टायपेंड थेट मुलींच्या आईच्या बँक खात्यात जमा केला जातो.
- ही योजना 1 ऑगस्ट 2017 रोजी सुरू करण्यात आली.

योजनेची उद्दिष्टे:

1. मुलींच्या पालकांवरील आर्थिक भार कमी करा
2. पालकांना त्यांच्या मुलींना शाळेत पाठवण्यास प्रोत्साहित करा
3. बालविवाह रोखा

नवी मुंबई मेट्रो मार्ग 1 सार्वजनिक वापरासाठी सज्ज संदर्भ:

- प्रदीर्घ नऊ वर्षांच्या विलंबानंतर, नवी मुंबई आपली पहिली मेट्रो लाईन, बेलापूर-पेंढार लाईन 1 चे उद्घाटन करणार आहे.
- या प्रकल्पाची पायाभरणी तत्कालीन मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण यांच्या हस्ते मे 2011 मध्ये झाली होती.
- 11 स्थानकांसह ही लाईन 11.1 किमी (6.9 मैल) लांबीची आहे.
- ही लाइन बेलापूर टर्मिनल स्टेशनपासून सुरू होते आणि पेंढार स्टेशनवर संपते.
- ते नवी मुंबईतील सीबीडी बेलापूर, खारघर आणि तळोजा नोड्समधून जाते.

राज्यातील विद्यार्थ्यांची हजेरी आता ऑनलाइन होणार आहे संदर्भ:

- राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्था, खासगी अनुदानित आणि अंशतः अनुदानित शाळांमधील इयत्ता पहिली ते दहावीपर्यंतच्या विद्यार्थ्यांची उपस्थिती आता 1 डिसेंबरपासून ऑनलाइन नोंदणी केली जाणार आहे.
- स्विफ्ट चॅट ॲपद्वारे विद्यार्थ्यांची उपस्थिती नोंदवली जाईल.
- राज्यातील शिक्षण क्षेत्रातील डेटा संकलन आणि विश्लेषण प्रक्रिया गतिमान आणि सुलभ करण्यासाठी महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषदेने पुण्यात विद्या समिष्का केंद्र कार्यान्वित केले आहे.
- विद्यार्थ्यांना त्यांची उपस्थिती ऑनलाइन नोंदवण्यासाठी 'अटेंडन्स बॉट' वापरण्याचे प्रशिक्षण देण्यात आले आहे.

शहरी उष्णता संदर्भ:

- तापमान वाढल्यामुळे मुंबईला शहरी उष्णतेचा धोका आहे, ज्यामुळे उष्णता बेट आणि आरोग्य धोक्यात आले आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- वायू प्रदूषणाचा मुकाबला: BMC वायू प्रदूषणाकडे लक्ष देत आहे, परंतु आणखी एक धोका, "शहरी उष्णता" मुंबईवर पसरत आहे, जागतिक संसाधन संस्थेने (WRI)

मुंबई हवामान कृती योजना (MCAP) चेतावणी दिली आहे.

- तापमान नियंत्रण तात्काळ: शहरी उष्णता टाळण्यासाठी, बीएमसीने 2030-50 पर्यंत हरितगृह वायू उत्सर्जन कमी करण्याच्या गरजेवर जोर देऊन केवळ प्रदूषण कमी करण्यासाठीच नव्हे तर त्याच्या स्रोतावरील तापमान नियंत्रित करण्यासाठी त्वरित कार्य केले पाहिजे.
- तापमानवाढीचा ट्रेड: 47 वर्षांमध्ये (1973-2020), MCAP नुसार मुंबईत तापमानवाढीचा कल 0.25 अंश सेल्सिअस प्रति दशक होता, दहा उष्णतेच्या लाटा आणि दोन अति उष्णतेच्या लाटा नोंदल्या गेल्या.
- डेटा सुसंगतता: विश्लेषण भारतीय हवामान विभागाच्या डेटाशी संरेखित करते, जे जागतिक हवामान मॉडेल आणि आंतर-सरकारी पॅनेल ऑन क्लायमेट चेंज (IPCC) अहवालाच्या समक्रमित तापमानात वाढ दर्शवते.
- जागतिक प्रभाव: IPCC अहवाल स्पष्ट ग्लोबल वॉर्मिंग ट्रेड हायलाइट करतो, ज्यामुळे भारतासारख्या देशांवर लक्षणीय परिणाम होतो, WRI मधील आर्किटेक्ट लुबैना रंगवाला यांच्या मते, MCAP मध्ये योगदान देणाऱ्या.

पहिल्यांदाच MH रोड ट्रान्सपोर्ट बॉडीने एका दिवसात 35 कोटी रुपयांची कमाई केली आहे

संदर्भ:

- महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाने (MSRTC) एका दिवसात 35 कोटी रुपयांहून अधिक विक्रमी कमाई केली.
- तीन दिवस जादा बसेस चालवल्यामुळे 15.2 कोटी रुपयांचा मोठा महसूल मिळाला

भारत-श्रीलंका 'मित्र शक्ती' सुरू

संदर्भ:

- पुण्यातील औंध मिलिटरी स्टेशनवर भारत आणि श्रीलंकेच्या सैन्यादरम्यान 'मित्र शक्ती' या लष्करी सरावाला सुरुवात झाली.
- यूएन चार्टरच्या अध्याय VII अंतर्गत उप-पारंपारिक ऑपरेशन्सचा संयुक्तपणे सराव करणे हा मुख्य उद्देश आहे.
- या सरावात मराठा लाईट इन्फंट्री रेजिमेंट भारतीय लष्कराचे प्रतिनिधित्व करत आहे.
- तर श्रीलंकेचे प्रतिनिधित्व 53 पायदळ तुकड्यांद्वारे केले जाते.
- या सरावात दोन्ही देशांचे एकूण 20 हवाई दलाचे जवान सहभागी होत आहेत.

ऑपरेशन फ्लश आउट

संदर्भ: 'ऑपरेशन फ्लश आउट' 1 हजार गुंड, जुगारींना जेरबंद करण्यासाठी

- विधानसभेच्या हिवाळी अधिवेशनाच्या पार्श्वभूमीवर शहर गुन्हेगारीमुक्त करण्यासाठी शहर पोलीस प्रमुख अमितेश कुमार यांनी 'ऑपरेशन फ्लश आउट' सुरू केले.
- किमान 1,000 गुंडांना पकडले जाईल आणि हिस्ट्री शीट्स, बुटलेगर्स आणि जुगाराचे अड्डे चालक 24x7 निगराणीखाली असतील.
- कारवाईमध्ये गुन्हेगारांना ताब्यात घेणे आणि अटक करणे, डेन्सवर छापे टाकणे आणि त्यांच्या सहाय्यकांना पकडणे यांचा समावेश असेल.
- कारवाईदरम्यान गुंड पोलीसांच्या यादीत अव्वल असतील

NAINA

संदर्भ:

- नवी मुंबई विमानतळ प्रभाव अधिसूचित क्षेत्र (NAINA) हे भारतातील महाराष्ट्रातील रायगड जिल्ह्यात स्थित एक प्रस्तावित नियोजन क्षेत्र आहे.
- हे आगामी नवी मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमानतळाभोवती (NMIA) केंद्रित आहे.
- NAINA च्या विकासाचे उद्दिष्ट एक स्वावलंबी शहरी परिसंस्था निर्माण करणे आहे ज्यामुळे लाखो लोकांना घरे, रोजगार आणि सुविधा मिळतील.
- शाश्वत जीवनमान आणि आर्थिक विकासाला चालना देण्यासाठी अत्याधुनिक तंत्रज्ञान आणि पायाभूत सुविधांचा समावेश करणारी 'स्मार्ट सिटी' म्हणून त्याची कल्पना आहे.

NAINA ची प्रमुख उद्दिष्टे:

1. नियोजित विकास:
2. आर्थिक केंद्र
3. शाश्वत शहर
4. सुधारित कनेक्टिव्हिटी
5. स्मार्ट सिटी पायाभूत सुविधा

कागदपत्रांची साखळी तोडणे

संदर्भ:

- महाराष्ट्र सरकारने अखेरीस एक प्रक्रिया सुरू केली आहे ज्याद्वारे डिसेंबरच्या अखेरीस, रुग्णांच्या वैद्यकीय नोंदी संगणकावर एका साध्या क्लिकवर सहज उपलब्ध होतील.
- महाराष्ट्रातील बहुतांश शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालये आणि रुग्णालयांमध्ये (GMCH) याची अंमलबजावणी केली जाईल.
- यामुळे अवजड हार्ड कॉपी हॉस्पिटलमध्ये नेण्याची गरज नाहीशी होते.
- राज्य वैद्यकीय शिक्षण विभाग राज्यभरातील GMCHs मध्ये आरोग्य व्यवस्थापन माहिती प्रणाली (HMIS) कार्यान्वित करत आहे ज्यामुळे रेकॉर्ड-किपिंग सुरळीत

होईल, मानवी चुका कमी कराव्या लागतील आणि रुग्णांसाठी प्रतीक्षा वेळ कमी होईल.

- एचएमआयएस मुंबई, पुणे, औरंगाबाद, नागपूर, धुळे आणि कोल्हापूर येथील सहा वैद्यकीय महाविद्यालये आणि रुग्णालयांमध्ये चाचणी तत्वावर सुरू केले जाईल.

महाराष्ट्र सरकार तरुणांचे बायोडेटा लिहिण्यासाठी एआय वापरणार आहे

संदर्भ:

- महाराष्ट्र सरकारच्या कौशल्य विकास आणि उद्योजकता मंत्रालयाने एक उपक्रम सुरू करण्याची घोषणा केली आहे, ज्या अंतर्गत ते एक लाख नोकरी शोधणाऱ्यांचे बायोडेटा डिझाइन आणि लिहिण्यासाठी कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर करेल, ज्यामुळे त्यांना रोजगार मिळण्यास मदत होईल.
- मंत्री मंगल प्रभात लोढा यांचा हा उपक्रम आहे
- व्हॉट्सअपवर 8655826684 या क्रमांकावर हाय पाठवून आणि काही सोप्या प्रश्नांची उत्तरे देऊन राज्यातील लाखो युवक अवघ्या काही मिनिटांत उच्च दर्जाचे आणि परिपूर्ण रेझ्युमे मिळवू शकतील.

मानसिक क्रीडापटूंसाठी जागतिक मेमरी चॅम्पियनशिप

संदर्भ:

- इंटरनॅशनल असोसिएशन ऑफ मेमरीज वर्ल्ड मेमरी चॅम्पियनशिप 2023 प्रथमच भारतात होणार आहे.
- या स्पर्धेत 13 देशांतील 779 स्पर्धकांचा समावेश आहे जे ऐतिहासिक आणि भविष्यातील तारखा लक्षात ठेवण्यासारख्या विविध स्मृती-संबंधित विषयांमध्ये स्पर्धा करतील.
- स्पर्धेच्या इतिहासातील हा सर्वात मोठा कार्यक्रम असेल अशी अपेक्षा आहे.
- मेमरी ऍथलीट त्यांचे स्मरण कौशल्य सुधारण्यासाठी व्हिज्युअलायझेशन आणि मेमरी पॅलेस पद्धत यासारख्या तंत्रांचा वापर करतात.
- चॅम्पियनशिप डिजिटल युगात स्मृती प्रशिक्षणाचे महत्त्व अधोरेखित करते, जिथे माहिती टिकवून ठेवणे महत्त्वपूर्ण आहे.

वर्ल्ड मेमरी चॅम्पियनशिप (WMC)

महत्त्वाचे मुद्दे:

1. वर्ल्ड मेमरी चॅम्पियनशिप (WMC) ही एक प्रतिष्ठित वार्षिक स्पर्धा आहे जी विविध विषयांमध्ये त्यांच्या स्मरणशक्तीची चाचणी घेण्यासाठी जगातील अव्वल मानसिक क्रीडापटूंना एकत्र आणते.
2. चॅम्पियनशिप इंटरनॅशनल असोसिएशन ऑफ मेमरी (IAM) द्वारे आयोजित केली जाते आणि मेमरी इव्हेंट्सची विस्तृत श्रेणी दर्शवते, यासह:

3. संख्या: अंकांची तार, बायनरी संख्या आणि इतर संख्यात्मक क्रम लक्षात ठेवणे
4. नावे आणि चेहरे: नावांची यादी आणि त्यांच्याशी संबंधित चेहरे लक्षात ठेवणे
5. स्पीड कार्ड्स: शक्य तितक्या जलद वेळेत पत्ते खेळण्याचे डेक लक्षात ठेवणे
6. अमूर्त प्रतिमा: अमूर्त प्रतिमांचे अनुक्रम लक्षात ठेवणे आणि त्यांना योग्य क्रमाने पुनरुत्पादित करणे
7. यादृच्छिक शब्द: यादृच्छिक शब्दांच्या याद्या लक्षात ठेवणे आणि त्यांना क्रमाने आठवणे
8. कविता: दीर्घ कविता लक्षात ठेवणे आणि पाठ करणे
9. तारखा: ऐतिहासिक आणि भविष्यातील तारखा लक्षात ठेवणे
10. स्पीड स्टॅकिंग: शक्य तितक्या जलद वेळेसह कप स्टॅकिंगचे क्रम लक्षात ठेवणे आणि करणे

महाराष्ट्र वन औद्योगिक विकास महामंडळ (MFIDC)

संदर्भ:

- महाराष्ट्र एक समर्पित सरकारी संस्था MFIDC ची स्थापना करत आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- संस्था: MFIDC ही महाराष्ट्रात स्थापन होत असलेली एक नवीन समर्पित सरकारी संस्था आहे.
- प्रेरणा: महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाचे मॉडेल.
- उद्दिष्ट: विविध वन उत्पांनाशी संबंधित व्यवसायाच्या संधी शोधणे.

सल्लागार समिती:

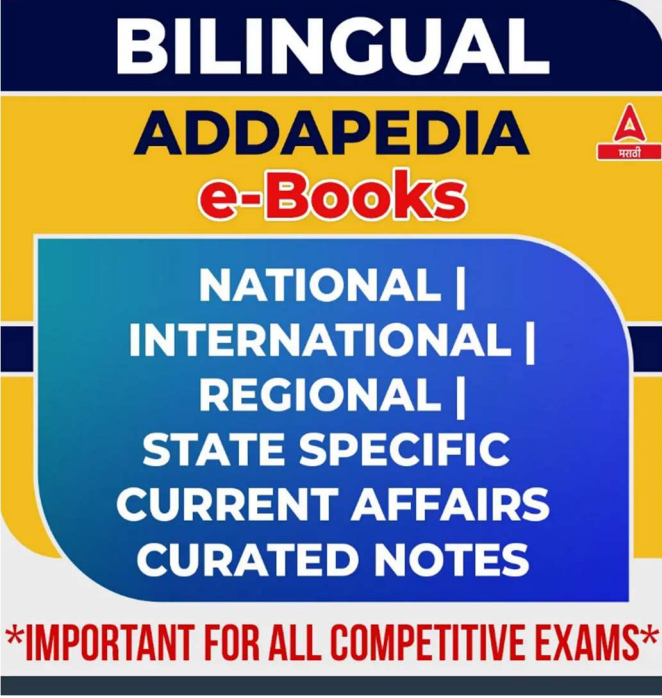
- वनविभागाने 17 नोव्हेंबर रोजी काढलेल्या शासन निर्णयाने (GR) MFIDC साठी बहु-सदस्यीय सल्लागार समिती स्थापन करण्याची घोषणा केली.
- ही समिती MFIDC ची उद्दिष्टे आणि कार्यप्रणालीचे मार्गदर्शन आणि आकार देईल.

MFIDC चे फोकस क्षेत्र:

- फळे, शेंगदाणे, भाज्या, औषधी वनस्पती, राळ, सार, साल आणि तंतू यासारख्या लाकूड नसलेल्या वन उत्पादनांवर (NTFPs) भर.
- बांबूचा समावेश असलेल्या फर्निचर क्लस्टरच्या स्थापनेवर विशेष लक्ष.

महाराष्ट्रातील वनक्षेत्र:

- राज्याचे महत्त्वपूर्ण वनक्षेत्र 61,907 चौरस किलोमीटर आहे, जे त्याच्या भौगोलिक क्षेत्राच्या सुमारे 20% आहे.
- वनविभागाचे उपसचिव विवेक होशिंग यांनी MFIDC साठी धोरणात्मक नियोजन आणि निधी पर्याय शोधण्याची गरज अधोरेखित केली.

राष्ट्रपती का निशाण

संदर्भ:

- राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू 1 डिसेंबर रोजी सशस्त्र सेना वैद्यकीय महाविद्यालयाला (AFMC) गेल्या 75 वर्षांमध्ये भारतीय सशस्त्र दलांना प्रदान केलेल्या आरोग्य सेवांसाठी प्रतिष्ठित 'प्रेसिडेंट्स कलर' प्रदान करतील.

मुख्य तथ्ये:

- राष्ट्रपतींचे चिन्ह, ज्याला 'प्रेसिडेंट्स कलर' असेही म्हटले जाते, हा कोणत्याही लष्करी तुकडीचा सर्वोच्च सन्मान आहे.
- सर्व युनिट अधिकारी त्यांच्या गणवेशाच्या डाव्या बाहीवर घालतात हे एक चिन्ह आहे.

राष्ट्रपती चिन्ह मिळवणे म्हणजे:

- युनिटच्या उत्कृष्ट सेवेची पावती
- बटालियनच्या पराक्रमाची ओळख

कामगारांसाठी भारतातील सर्वात मोठी टाउनशिप

संदर्भ:

- RAY नगर टाउनशिप हा असंघटित क्षेत्रातील कामगारांसाठी एक दूरदर्शी प्रकल्प आहे

महत्त्वाचे मुद्दे:

- सोलापूरपासून 12 किमी अंतरावर कुंभारी येथे आहे.

- RAY म्हणजे राजीव आवास योजना, हा काँग्रेसच्या काळातील उपक्रम आहे.
- 15,000 घरांसह पहिल्या टप्प्याचे उद्घाटन पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या हस्ते डिसेंबरमध्ये होणार आहे.

महाराष्ट्र ट्रान्स हार्बर लिंकचे उद्घाटन

संदर्भ:

- भारतातील सर्वात लांब सागरी सेतू मानला जाणारा, 25 डिसेंबरपर्यंत सार्वजनिक वापरासाठी उद्घाटन करण्यात येणार आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- अटल बिहारी वाजपेयी लिंक म्हणूनही ओळखले जाते.
- 21.8 किमी (13.5 मैल) 6-लेन प्रवेश-नियंत्रित एक्सप्रेसवे ग्रेड रोड ब्रिज, जो मुंबईला नवी मुंबई-रायगड, त्याच्या उपग्रह शहराशी जोडेल.
- हा पूल दक्षिण मुंबईतील शिवडी येथे सुरू होऊन एलिफंटा बेटाच्या उत्तरेला ठाणे खाडी ओलांडून न्हावा शेवाजवळील चिर्ले येथे संपेल.
- हा रस्ता पूर्वेला मुंबई-पुणे द्रुतगती मार्ग आणि पश्चिमेला निर्माणाधीन कोस्टल रोडला जोडला जाईल.

धनगरांचा एसटी यादीत समावेश करण्यासाठी समिती

संदर्भ:

- एसटी प्रवर्गातील समावेश पद्धतीचा अभ्यास करण्यासाठी महाराष्ट्र सरकारने नऊ सदस्यीय समिती स्थापन केली आहे.
- संशोधनासाठी समिती मध्य प्रदेश, बिहार आणि तेलंगणाला भेट देणार आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- आयआरएस अधिकारी सुधाकर शिंदे यांच्या नेतृत्वाखाली नऊ सदस्यीय समिती.
- चार अशासकीय सदस्यांचा समावेश आहे.
- तीन महिन्यांत अहवाल सादर करण्याचे काम दिले.

समितीची उद्दिष्टे

- एसटी प्रवर्गात नवीन जातींचा समावेश करण्यासाठी तीन राज्यांमध्ये अभ्यास पद्धती वापरली जाते.
- कायद्यातील संबंधित तरतुदी तपासा.
- आवश्यक कागदपत्रे आणि कोणत्याही न्यायालयीन प्रकरणांचे तपशील गोळा करा.
- गैर-एसटी जातींच्या प्रतिनिधींशी चर्चा करून त्यांचा दृष्टिकोन समजून घ्या.
- संवैधानिक आव्हाने उद्घृत करून, धनगरांनी एसटीच्या समावेशासाठी ओरॉव जमातीचे असल्याचे सिद्ध करण्याची गरज व्यक्त केली.

वनसंवर्धनाला चालना देण्यासाठी टॉप-अप धोरण संदर्भ:

- महाराष्ट्र सरकारने राज्यभरात वनीकरण मोहिमेसाठी टॉप-अप धोरण मंजूर केले आहे
 - या कामांना आता महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेतून (MGNREGS) निधी मिळणार आहे.
 - वनीकरणाची कामे मनरेगा अंतर्गत हाती घेतलेल्या इतर विविध मृदा आणि जलसंधारणाच्या कामांसोबत एकत्रित केल्या जातील.
- केंद्राच्या योजनेतून 270 रुपये प्रतिदिन श्रम शुल्क दिले जाईल, तर राज्य सरकार आपल्या निधीतून 170 रुपये अतिरिक्त टॉप अप देईल.

एसटी यादीत धनगरांचा समावेश करण्यासाठी राज्याने समिती स्थापन केली आहे

संदर्भ:

- आंदोलक धनगर समाजाला शांत करण्यासाठी, महाराष्ट्र सरकारने एक नऊ सदस्यीय समिती स्थापन केली आहे जी मध्य प्रदेश, बिहार आणि तेलंगणा येथे जाऊन एसटी प्रवर्गात इतर जातींच्या समावेशासाठी अवलंबलेल्या पद्धतीचा अभ्यास करेल.
- समितीचे नेतृत्व आयआरएस अधिकारी सुधाकर शिंदे करतात यात चार अशासकीय सदस्य असतील आणि ते तीन महिन्यांत अहवाल सादर करतील.

नमो तीर्थस्थल सुधार अभियान

संदर्भ:

- मोहिमेअंतर्गत (पंतप्रधानांच्या 73 व्या वाढदिवसानिमित्त) राज्यभरातील 73 ऐतिहासिक धार्मिक स्थळांची सुधारणा करण्यात येणार आहे.
- यात संगमेश्वर तालुक्यातील पांडवकालीन कर्णेश्वर मंदिराचा समावेश आहे. त्यामुळे ऑगस्ट 2024 पर्यंत या देवस्थानांचा कायापालट होणार आहे.
- हा कार्यक्रम शासनाच्या पर्यटन आणि सांस्कृतिक कार्य विभागामार्फत राबविण्यात येत आहे.

सरकारने ओळखलेल्या 73 ऐतिहासिक स्थळांमध्ये मंदिरे, बारव, ऐतिहासिक वास्तू, तलाव यांचा समावेश आहे.

'लोकसत्ता लोकांकिका' स्पर्धा

संदर्भ:

- महाराष्ट्रातील तमाम तरुणांना जोडणारी, त्यांच्यातील सुप्त कलागुणांना वाव देणारी आणि कला क्षेत्रातील व्यावसायिक संधीची दारे खुली करणारी 'लोकसत्ता लोकांकिका' स्पर्धा पुन्हा सुरू करण्यात आली आहे.

'लोकसत्ता लोकांकिका' स्पर्धेबद्दल:

- लोकसत्ता लोकांकिका ही महाराष्ट्र, भारतातील महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी एक प्रतिष्ठित वार्षिक एकांकिका स्पर्धा आहे.
 - स्पर्धा महाराष्ट्रातील कोणत्याही महाविद्यालयात शिकणाऱ्या सर्व पदवीपूर्व आणि पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसाठी खुली आहे.
 - नाटके मराठीत असली पाहिजेत आणि ती विद्यार्थ्यांनी स्वतः लिहिलेली असली पाहिजेत.
- नाटकांना त्यांची सर्जनशीलता, मौलिकता, अभिनय, दिग्दर्शन आणि एकूण प्रभाव या आधारावर न्याय दिला जातो.

महाराष्ट्र लेक लाडकी योजना

संदर्भ:

- महाराष्ट्र लेक लाडकी योजना हा आर्थिकदृष्ट्या वंचित कुटुंबातील मुलींना सक्षम करण्यासाठी महाराष्ट्र सरकारने सुरू केलेला आर्थिक सहाय्य कार्यक्रम आहे.
- या योजनेचा उद्देश मुलींना त्यांच्या जन्मापासून ते प्रौढ होईपर्यंत आर्थिक सहाय्य प्रदान करणे, त्यांना शिक्षण घेण्यास आणि त्यांच्या आकांक्षा पूर्ण करण्यास सक्षम करणे.

योजनेची प्रमुख वैशिष्ट्ये:

- पात्रता: पिवळे किंवा केशरी शिधापत्रिका असलेल्या कुटुंबांमध्ये 1 एप्रिल 2023 रोजी किंवा त्यानंतर जन्मलेल्या मुली या योजनेसाठी पात्र आहेत.
- आर्थिक सहाय्य: योजना पाच टप्प्यात आर्थिक सहाय्य प्रदान करते:
 1. जन्माच्या वेळी: ₹5,000
 2. पहिले मानक: ₹4,000
 3. सहावी इयत्ता: ₹6,000
 4. अकरावी इयत्ता: ₹8,000
 5. प्रौढत्व प्राप्त केल्यानंतर (18 वर्षे): ₹75,000
- एकूण आर्थिक सहाय्य: योजनेअंतर्गत प्रत्येक मुलीला एकूण ₹1,01,000 दिले जातात.

योजनेची उद्दिष्टे:

- मुलींच्या शिक्षणाला प्रोत्साहन देणे आणि शाळा गळतीचे प्रमाण कमी करणे.
- मुलींना सक्षम करणे आणि उच्च शिक्षणात त्यांच्या सहभागास प्रोत्साहन देणे.
- वंचित कुटुंबातील मुलींची सामाजिक-आर्थिक स्थिती सुधारणे.

• महाराष्ट्रात लैंगिक समानता आणि महिला सक्षमीकरण वाढवणे
अस्मिता योजना

- महाराष्ट्र अस्मिता योजना ही आपली साथ मराठी शशांकितेची मिशन म्हणूनही ओळखली जाते
- हा भारतातील महाराष्ट्र सरकारने सुरू केलेला एक प्रमुख उपक्रम आहे.
- मराठी भाषेचा अभ्यास आणि संवर्धन करणे हा यामागचा उद्देश आहे.
- विद्यार्थ्यांना मराठीत उच्च शिक्षण घेण्यासाठी प्रोत्साहित करणे, मराठी विद्वान आणि लेखकांना पाठिंबा देणे आणि मराठी साहित्यिक आणि सांस्कृतिक परिसंस्थेला चालना देणे हे या योजनेचे उद्दिष्ट आहे.

छत्रपती शिवाजी महाराज टर्मिनस (CSMT) चा पुनर्विकास महत्वाचे मुद्दे:

- आधुनिक सुविधा उपलब्ध करून देताना स्थानकाचा सध्याचा चेहरा कायम राखण्याचा या प्रकल्पाचा उद्देश आहे.
- हे 1887 मध्ये बांधले गेले आणि भारतातील सर्वात महत्वाचे रेल्वे स्थानकांपैकी एक आहे.
- सीएसएमटी हे मध्य रेल्वेचे मुख्यालय देखील आहे.
- सीएसएमटी पूर्वी व्हिक्टोरिया टर्मिनस म्हणून ओळखले जात असे.
- युनेस्कोच्या जागतिक वारसा यादीत सीएसएमटीचा समावेश आहे.

प्रधानमंत्री मातृत्व वंदना योजना (PMMVY)

संदर्भ:

- ही भारतातील 2017 मध्ये सुरू करण्यात आलेली मातृत्व लाभ योजना आहे
- हे कुटुंबातील पहिल्या जिवंत मुलासाठी गरोदर महिला आणि स्तनदा मातांना ₹5,000 चे रोख प्रोत्साहन देते
- गर्भवती आणि स्तनपान देणाऱ्या महिलांचे आरोग्य आणि पोषण स्थिती सुधारण्याचे उद्दिष्ट आहे
- महिला आणि बाल विकास मंत्रालयाच्या अंतर्गत अंगणवाडी सेवा योजनेच्या व्यासपीठाद्वारे कार्यान्वित
- पेमेंट तीन हप्त्यांमध्ये केले जाते:
- पहिला हप्ता - गर्भधारणेच्या नोंदणीनंतर ₹1,000
- दुसरा हप्ता - गरोदरपणाच्या सहा महिन्यांनंतर किमान एका प्रसूतीपूर्व तपासणीच्या नोंदणीनंतर ₹2,000
- तिसरा हप्ता - ₹2,000 संस्थात्मक प्रसूतीनंतर किंवा जन्म नोंदणी केल्यानंतर आणि मुलाच्या लसीकरणेचे पहिले चक्र मिळवल्यानंतर.

सोमशेखर सुंदरसन यांची उच्च न्यायालयाचे अतिरिक्त न्यायाधीश म्हणून नियुक्ती

संदर्भ:

- फेब्रुवारी 2022 मध्ये सर्वोच्च न्यायालयाच्या कॉलेजियमने केलेल्या शिफारशीनुसार ही नियुक्ती करण्यात आली आहे.

महत्वाचे मुद्दे:

- अधिसूचना मुंबई उच्च न्यायालयाचे अतिरिक्त न्यायाधीश म्हणून सोमशेखर सुंदरसन यांच्या नियुक्तीची पुष्टी करते, त्यांच्या सोशल मीडियाच्या अभिव्यक्तींशी संबंधित आक्षेपांवर मात करून कॉलेजियमने त्यांच्या भाषण स्वातंत्र्याच्या अधिकाराचा पुनरुच्चार केला आणि पक्षपातीपणाचा अभाव.

समर्थ योजना

संदर्भ:

- टेक्सटाईल सेक्टरमध्ये क्षमता वाढवण्याची योजना (SCBTS), ज्याला समर्थ योजना म्हणूनही ओळखले जाते, ही भारत सरकारच्या वस्तोद्योग मंत्रालयाची प्रमुख कौशल्य विकास योजना आहे.
- संघटित वस्तोद्योग आणि संबंधित क्षेत्रांमध्ये नोकऱ्या निर्माण करण्यासाठी उद्योगाच्या प्रयत्नांना प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि पूरक म्हणून मागणीवर आधारित, प्लेसमेंट ओरिएंटेड नॅशनल स्किल्स क्वालिफिकेशन फ्रेमवर्क (NSQF) अनुरूप कौशल्य कार्यक्रम प्रदान करण्याचे उद्दिष्ट आहे, कापडाची संपूर्ण मूल्य साखळी कव्हर करते, स्पिनिंग आणि वगळता. विणकाम.
- ही योजना हातमाग, हस्तकला, रेशीम आणि ताग या पारंपारिक क्षेत्रांमध्ये कौशल्य आणि कौशल्य सुधारणांना प्रोत्साहन देते.
- समर्थ योजना 2016 मध्ये रु. 600 कोटीच्या प्रारंभिक
- खर्चासह सुरू करण्यात आली होती आणि त्यानंतर मार्च 2024 पर्यंत वाढविण्यात आली आहे.

संजय गांधी निराधार योजना

संदर्भ:

- ही एक सामाजिक कल्याणकारी योजना आहे जी महाराष्ट्र सरकार, भारताने सुरू केली आहे.
- या योजनेचा उद्देश निराधार व्यक्ती, अंध, अपंग, अनाथ मुले, मोठ्या आजाराने ग्रस्त व्यक्ती, घटस्फोटित महिला, परित्यक्ता महिला, वेश्याव्यवसायातून मुक्त झालेल्या महिला, अत्याचारी महिला, ट्रान्सजेंडर इत्यादींना आर्थिक सहाय्य प्रदान करणे हा आहे.

पात्रता निकष

- योजनेसाठी पात्र होण्यासाठी, अर्जदाराने खालील निकष पूर्ण केले पाहिजेत:
 1. महाराष्ट्राचे रहिवासी व्हा
 2. मूळचे भारतीय असावेत
 3. निराधार व्हा आणि उत्पन्नाचे कोणतेही साधन नाही
 4. म्हातारपण, अपंगत्व, आजारपण किंवा इतर कारणांमुळे उदरनिर्वाह करू शकत नाही

